STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05968

DRAMATISHE SHRIFTN

Mark Arnshteyn

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

No. 8

מארק ארנשטיין
(אנדזשעי מארעק)

דראמאטישע שריפטן

II

אידישע בוכהאנדלונג ב. סיגאל
B. SIGAL
J. E. URIBURU 510 - B. AIRES

פארלאג „קולטור-ליגע", ווארשע

Copyright 1926 by Martin Marc
ooooooo Boston, Mass ooooooo

M. Arnsztajn (Andrzej Marek)
Utwory dramat. t. II. Warszawa 1927

Wydawn. „Kultur-Liga" Warszawa.

Druk. „Di Welt" Warszawa, Nowolipie 7

א י נ ה א ל ט :

1) די נקמה
2) ווען די בלעטער פאלן
3) דער פרילינג גייט
4) ווען דער טייוול לאכט

פאר קליינע קינדערלעך:

1) דעם זיידנס מתנה
2) די מכשפה

די נשמה

פ ע ר ז א נ ע ן:

דער אַלטער לענץ

דער יונגער לענץ

דאָס פֿאַבריק־מיידל

געשעהט אין װױנונג פֿון יונגען לענץ.

קומט פאָר אין אַ פאַבריק-שטאָט ביי לענצן אין פּאַלאַץ. אַ זייער רייך איינגעאָרדנטער קאַבינעט ביים יונגן לענץ. אין דער טיף — צוויי הויכע פענסטער און אַ טיר, וואָס פירט דורך אַ קליינער טעראַסע צו אַ פּרעכטיקן פּאַלאַץ. רעכטס — אַ טיר אין שלאָפצימער און לינקס — צו די ווייטערדיקע צימערן, אַ סך וייך מעבל, אַ פּיאַנאָ, טעפּיכן, בילדער און בלומען... אַ לענגערע ווייַלע איז קיינער נישטאָ. פון די אָפענע פענסטער הערט זיך דאָס זינגען פון פויגל.

דער יונגער לענץ

באַווייזט זיך אויף דער טעראַסע, שלעפנדיק מיט זיך, כמעט מיט געוואַלד, אַ יונג מיידל, וואָס איז ענלעך צו אַ פאַבריק-אַרבייטערין און צו אַ בילּיק גאַסן-מיידל

נו!... קום אַריין! דו האָסט זיך נישט וואָס צו שרעקן... גייסט דאָך מיט מיר...

דאָס מיידל

הערט זיך שוואַך

ע, לאָזט בעסער, הער לענץ... ווי קומט איר צו מיר...

יונגער לענץ

ווייצלט זיך

דערפאַר טאַקע קום איך דאָך נישט צו דיר, נאָר דו — צו מיר, הע, הע...

דערלאַנגט זי מיטאַמאָל אַ שלעפּ אַריין אין צימער

אָט, ביזטו שוין ביי מיר!...

דאָס מיידל

קוקט זיך אַרום דערשראָקן

אוי! דער אלטער הער לענץ וועט נאָך ארייַנקומען!...

חיל אנטלויפן

יונגער לענץ

פאַרלויפט איר דעם וועג

האָב נישט קיין מורא. דער פאפא איז איצט ביי זיך,
ער קומט דאָ אהער קיינמאָל נישט אריין. דאָ בין איך
באלעבאָס...

לאָזט אראָפ די גאַרדינען. עס ווערט אביסל טונקעלער

דאָס מיידל

ביי אייך איז אזוי רייך, ווי ביי א קעניג... איך האָב
דאָך קיינמאָל אין מיין לעבן אזא רייכקייט נישט געזען...

יונגער לענץ

פאַרגנבעט זיך פון הינטן, כאַפּט זי צום און נעמט זי ליידנ-
שאפטלעך קושן

דאָס מיידל

וואָס טוט איר? אי! וואָס... וואָס...

רייסט זיך ארויס און אנטלויפט

יונגער לענץ

אָ! דו וועסט שוין ביי מיר נישט אנטלויפן!...

יאָגט זיך מיט איר און כאַפּט זי

אָט האָב איך דיך ווידער!...

דאָס מיידל

הער לענץ לאָזט מיך אָפּ. וועט איר בעסער מאכן!...

יונגער לענץ

איך ווייס שוין אליין, ווי בעסער צו מאכן,.. קום...
קום...

ער שלעפּט זי צום דיוואַן

דאָס מיידל

דרייט זיך פלינק אַרויס פון זיינע אָרעמס

ניין! איך זאָג אייך, אז ס׳וועט גארנישט זיין!...

יונגער לענץ

פארוואָס?

דאָס מיידל

איך ווייס שוין פארוואָס...

יונגער לענץ

ווייס איך אויך פארוואָס עס וועט שוין יאָ זיין...

דאָס מיידל

פארוואָס?

יונגער לענץ

ווייל דו געפעלסט מיר.

דאָס מיידל

איר מיר אויך.

יונגער לענץ

נו, זעסטו שוין...

דאָס מיידל

איר געפעלט מיר שוין פון לאנג. צייט איר זענט גע־קומען צו פאָרן פון בערלין אזא דערוואקסענער, אזא שיינער... גאָרנישט דערזועלבער, וואָס מיט צוויי יאָר צוריק... איך געדענק דאָך אייך... איר זענט נישט גע־ווען אזא שיינער פריער... איצט, ווען איך האָב אייך דערזען צום ערשטן מאָל אין פאבריק, האָב איך באלד א טראכט געטון! אָט, פון אים וואָלט איך וועלן — איין קוש!... הי־הי־הי...

יונגע לענץ

איינעם? נא דיר הונדערט! טויזנט!...

נעמט זי קושן לײדנשאַפטלעך, ציענדיק זי צום דיוואַן

דאָס מיידל

ווערט זיך

לאָזט מיך אָפּ!... נישט גוט פאר אייך מיך צו קושן...

יונגער לענץ

איך ווייס שוין בעסער, וואָס פאר מיר איז גוט...

וויל זי ווידער ארומנעמען

דאָס מיידל

ניין! ניין! איך וועל אייך שוין בעסער זאָגן אלץ...

יונגער לענץ

נו?

דאָס מיידל

איך... איך בין... קראנק...

יונגער לענץ

לאָזט זי אָפּ, באַטראַכט זי א ווײַלע, אָבער גלויבט איר נישט

הע, הע... ווילסט מיך אָפּנארן... איך קען זיך דערויף...
איך פארשטיי אזעלכע תירוצים... קום!

דאָס מיידל

אנטלויפט

ניין, הער לענץ! נישט, ווי איר מיינט... איך בין אומגליקלעך זייער... וויל איך נישט, אז איר...

יונגער לענץ

ווָאָ... וואָ... וואָס?!

כרעט זָפּ פון איר

דאָס מיידל

יאָ... אָט טאקע דאָס... איצט פארשטייט איר שוין?

יונגער לענץ

דו... דו?! איך קען דאָך דיך אלס קינד... אָט אזא קלייניטשקע ביזטו געווען... ווען דיין מאמע פלעגט קומען צו אונז וואשן וועש, פלעגסטו זיך שפילן אין קליינעם גערטל אויפן הויף... באלד. וויפיל יאָר ביזטו איצט אלט?

דאָס מיידל

זעכצן.

יונגער לענץ

זעכצן! און — שוין?!

דאָס מיידל

שוין לאנג!... באלד, ווי לאנג? ס׳וועט זיין — דריי יאר...

יונגער לענץ

ביזטו, הייסט עס, דעמאָלט קוים אלט געווען דרייצן יאָר?

דאָס מיידל

יאָ...

יונגער לענץ

ווי אזוי איז עס געשען? האָסטו זיך דען אזוי יונג פארליבט?

דאָס מיידל

פארליבט? באלד... פונקט געטראָפן... הי, הי — איך האָב נאָך דעמאָלט אפילו נישט געוואוסט, וואָס דאָס וואָרט באדייט.

יונגער לענץ

איז — וואָס דען?

דאָס מיידל

איך האָב געמוזט... פאר אנדערטהאלבן רובל... דער טאטע האָט געהייסן...

יונגער לענץ

דיין אייגענער טאטע!...

דאָס מיידל

מיין אייגענער... ס'איז נישט געווען וואָס צו עסן... אלץ אין שטוב איז שוין געווען פארמשכנט, פארקויפט, זאָגט צו מיר דער טאטע: „גיי אין שטאָט אריין, דריי זיך ארום אויף דער גאס, דו ביזט א שיינע... וועט דיך עמיצער רופן, זאָלסטו מיט אים גיין. אויב — אויב ער וועט דיר נאָר באַצאָלן... זע נאָר, זאָלסט עפעס ברענגען אהיים, ווען נישט וועלן מיר דאָ אלע אויסגיין פון הונגער". נו, בין איך געגאנגען.

יונגער לענץ

וואָס איז דיין טאטע?

דאָס מיידל

ער איז שוין גאָרנישט, הי, הי...

יונגער לענץ

ווי הייסט?

דאָס מיידל

ער איז שוין טויט. געווען אן ארבעטער אין אייער טאטנס פאבריק.

יונגער לענץ

אהא, און די מאמע דיינע איז געווען א וועשין. פאר־וואָס־זשע איז אויף אייך געקומען אזא שרעקלעכע נויט?

דאָס מיידל

די מאמע האָט די לעצטע יאָרן אויפגעהערט וואשן. שוין צו שוואך, קראנק... און דער טאטע — דער טאטע האָט זיך צעווערטלט מיטן מייסטער, האָט מען אים דערפאר אָפגעזאָגט פון פאבריק.

יונגער לענץ

פארוואָס האָט ער נישט פראָטעסטירט? פארוואָס איז ער נישט געגאנגען צום דירעקטאָר?

דאָס מיידל

געווען... נישט געהאָלפן...

יונגער לענץ

פארוואָס־זשע האָט ער זיך נישט באקלאָגט פאר מיין טאטן?

דאָס מיידל

ע, איר מאכט חוזק... ווייסט איר דען נישט. אז צו אייער טאטן ווערט קיין ארבעטער נישט צוגעלאָזט? און ווען אפילו יאָ, וואָלט עס אויך נישט געהאָלפן. איר אפשר ווייסט טאקע נישט, אָבער מיר, אָהאָ, מיר קאָנען שוין צו גוט דעם אלטן לענץ!...

יונגער לענץ

נאָך א קורצער פויזע

דו ווילסט עפעס געלט?

וויל איר געבן

דאָס מיידל

איך וויל נישט. בחינם נעם איך נישט קיין געלד... איך בין נישט קיין בעטלערקע...

יונגער לענץ

נעם, דו באדארפסט.

דאָס מיידל

דארפן דארף איך שוין איינמאָל... זאלבעזעקס זענען

מיר אינדערהיים. די מאמע איז קראנק... ס'איז שוין גע-
ווען ביי אונז גאָר שלעכט, אָבער איצט איז שוין אדאנק
גאָט אביסל בעסער, צייט מיין יונגערע שוועסטער
העלפט מיר צו...

יונגער לענץ

ציטערט אויף

דיין שוועסטער אויך?!

דאָס מיידל

פארשטייט זיך... איך האָב זי אליין ארויסגעפירט אין
גאס אריין, נאָך פאראיאָרן, ווען זי איז אלט געווען
דרייצן יאָר... פארוואָס זאָל איך אליין פארדינען אויפן
גאנצן הויז... נו, העלפט זי מיר צו: בייטאָג ארבעטן
מיר צוזאמען ביי איין אין פאבריק און ביינאכט גייען
מיר ארויס...

יונגער לענץ

כאָטש דו ביזט... קראנק...

דאָס מיידל

פארביסן

יאָ, נו, איז וואָס? דארפן מיר שוין, הייסט עס, פגרן
פון הונגער? איר מיינט, אז איך דערציייל עמיצן פון
מיין אומגליק. א פייג! — יענער, וואָס האָט עס מיר גע-
טון, האָט מיר אויך נישט דערציילט...

יונגער לענץ

פארוואָס-זשע האָסטו מיר געזאָגט?

דאָס מיידל

קוקט אויף אים מיט א ווארימען שמייכל

ווייל... אייך... אייך איז מיר א שאָד... איר זענט אזא
שיינער, אזא געזונטער און אזא, אזא — רייכער... און-
זערן איז מיר נישט קיין שאָד. סיי-ווי לעבט ער דאָך
א געמוטשעט לעבן — אָבער איר — אייך איז דאָך אזוי
גוט, טאקע נאָר ווי א פרינץ... ווי-זשע זאָל איך אייך
דאָס טון... ניין!...

יונגער לענץ

דו האָסט דאָך געקאָנט איצט זיך אָפּרעכענען מיט מיר
פאר זיך און פאר זיי אלע!...

דאָס מיידל

דערלאַנגט אזש א פּאַטש מיט די הענט

אי! אמת... איך האָב דאָס טאקע איצט געקאָנט און
געדארפט טון!... א שאָד... ארויסגעלאָזט פון דער האנט
אזא געלעגנהייט...

אָבער זי קוקט אים דערביי אָן מיט א הערצלעכן בליק

יונגער לענץ

פארוואָס קוקסטו אויף מיר אזוי?

דאָס מיידל

ווייסט וואָס איך וועל דיר זאָגן, ברודערל בעסער ...
דערלאנגט מיר א פּאַפּיראָס!

ער דערלאנגט איר א פּאַפּיראָס פון זיין גאָלדענער פּאַפּיראָסניצע
וואָס ער לאָזט ליגן אויפן טיש

נו, און א שוועבעלע, שיינינקער...

ער דערלאַנגט איר, זי פאַרויכערט, דערנאָך ציט זי צו אים
די האַנט

א דאנק — „מוסיו...“

יונגער לענץ

כאַפּט איר האַנט און קושט זי מיט אכטונג

דאָס מיידל

זעצט זיך אזש אוועק פארגאַפּט אויף א נאָענטן שטול

וואָס טוט איר! איר, מיין האנט...

יונגער לענץ

נישט נאָר דיין האנט — דיינע פיס דארף איך קושן!

ער פאַלט אויף די קני און וויל אַרומנעמען אירע פיס

דאָס מיידל

וואָס ווילט איר פון מיר?!

יונגער לענץ

זיי מיר מוחל!

דאָס מיידל

פארוואָס?!

יונגער לענץ

פאר מיין טאטן, פאר מיר, פאר אונז אלעז!...

קושט אירע פיס

דאָס מיידל

וואָס טוט איר?... איר, אזא רייכער, אזא שיינער, מיר... מיינע פיס... איך פארשטיי איך נישט... סיידן... נישט אנדערש...

זי רוקט זיך פון אים אפ מיט שרעק

יונגער לענץ

שטייט אויף

האָב נישט קיין מורא, איך בין נישט משוגע — און נישט שכור אויך — פארקערט, קיינמאָל בין איך נאָך נישט געווען אזוי קלאָר ווי איצט... איך האָב ביז היינט נאָך קיינמאָל נישט געזען אלץ אזוי דייטלעך ווי אין דער מינוט... הער! אין דעם נייעם פאלאץ, וועלכן מיין טאטע האָט איצט געקויפט, איז פאראן פערציק שפאַן-פערד בלויז פאר אונזערע קארעטן, קאָטשן און פייע-טאָנען... דער שטאלטייסטער האָט מיר געזאָגט, אז די פערד אליין האָבן די ווערט מער פון הונדערט טויזנט רובל...

דאָס מיידל

הערט זיך איין נייגיריק

אָווא! אָווא!...

יונגער לענץ

אויסער זיי זענען נאָך דאָ אין דעם פאלאץ פינף רייט-פערד פון ריין אראביש בלוט און יעדעס פון די רייט-פערד קאָסט פיל, פיל טויזנטער...

דאָס מיידל

אָווא! אָווא! און דאָס אלץ וועט אמאָל געהערן צו אייךז!

יונגער לענץ

צו מיר אליין. איך בין דאָך ביי מיין טאטן אן איינ-ציקער!... און דו ווילסט ביי מיר נישט נעמען אביסל פון מיין געלט... נעם!...

דאָס מיידל

נעמט נישט

אָבער איר וועט נאָך מוזן לאַנג וואַרטן ביז אייער טאַ־טענס רייכקייט וועט אייך געהערן... אייער טאַטע איז נאָך אַזאַ געזונטער...

יונגער לענץ

איך בין דאָך שוין איצט רייך — אַ שרעק... דו וואָלסט זען, ווי איך לעב מיר אין בערלין; איך לערן דאָרט, הייסט עס, אין אוניווערזיטעט... מיין וואוינונג באַשטייט פון צוועלף צימערן! איך האָב מיר מיין אייגענעם קאַ־מערדינער, צוויי לאַקייען, אַ קוכער, אַ סטאַנגרעט, צוויי שטאַל־יונגען, קאַרעטן, פערד... גאַנץ בערלין קען מיך... מען רופט מיך דאָרט „דער רייכער לענצל..." איך פאַר־שווענד געלט, וויפיל מיין האַרץ גלוסט! דער טאַטע האָט מיר געזאָגט: קיין געלט דאַרפסטו נישט שפּאָרן, נאָר זע, זאָלסט זיך צונויפקומען מיט מענטשן פון די הויכע קרייזן...

דאָס מיידל

מיט וועמען?

יונגער לענץ

מיט באַראָנען — מיינט ער מיט גראַפן און פּרינצן — מיינט ער... ווייל — דו ווייסט — מיין זיידע איז דאָך גע־ווען פונקט אַזאַ אַרבעטער, ווי דיין טאַטע...

דאָס מיידל

יאָ, איך האָב טאַקע געהערט וועגן דעם ריידן. מען זאָגט, אַז אייער זיידע איז פון אַ פּראָסטן וועבער געוואָרן אַ מייסטער, דערנאָך זאָל ער האָבן עפּעס פאַרדינט אַ ביסל געלט, האָט ער געלאָזן אייער טאַטן לערנען אין די שקאָלעס... דערנאָך האָט אייער טאַטע חתונה־געהאַט, גענומען אַ גרויסן נדן און אויפגעשטעלט די פאַבריק בשותפות מיט'ן אַלטן וואַגנער... דערנאָך..

זי קווייגט

יונגער לענק

נו, וואָס? זאָג אַלץ, וואָס דו ווייסט.

דאָס מיידל

ע, ווייסט איר דען אליין נישט בעסער פון מיר?

יונגער לענק

ניין, איך ווייס נישט אַלץ. פאַר מיר באַהאַלט מען...
איר דאַרט ווייסט אַלץ! דערציילט מיר... איך וויל אויך
אַלץ וויסן! דערציילט!

דאָס מיידל

וועט איר נישט בייז ווערן?

יונגער לענק

ניין. זאָג... זאָג!

דאָס מיידל

מען זאָגט... ניין, איך האָב מורא...

יונגער לענק

האָב נישט קיין מורא. איך הייס ריידן—אַלץ!

דאָס מיידל

וועל איך דערציילן... מען זאָגט, אַז אייער טאַטע איז
אַזוי רייך געוואָרן נאָר פון פרעמדער קריוודע. דער
שותף זיינער, דער אַלטער וואגנער זאָגט מען—האָט דורך
אייער טאַטן באַקומען אַן אַפּאָפּלעקסיע און די אַלמנה
מיט די יתומים וואַגנערס האָט ער באַראַבעוועט ביז׳ן
לעצטן גראָשן, געמאַכט זיי פאַר בעטלער—און דערנאָך
זאָגט מען...

די רייסט ווידער אָפּ

יונגער לענק

אַלץ! אַלץ! דערציילט! איך מוז דאָך אַלץ וויסן!... דערציילט!

דאָס מיידל

איך האָב געהערט, נישט איינמאָל האָב איך געהערט,
ווי מען זאָגט: „דער געלער כּלב—אייער טאַטע, הייסט
עס—דער געלער כּלב האָט אַ גאַנצע וועלט באַשווינדלט,
באַגנב׳עט, באַגזל׳ט, דער געלער כּלב!...” אַז מען זאָגט

„דער גע‏לער כ‏לב״, אָדער „דער גע‏לער גנב״, ווייסן שוין אלע, ווען מען מיינט... איר זענט נישט בייז אויף מיר?...

לענץ באַהאַלט זיין פנים אין די הענט און שלוכצט שטיל

איר וויינט גאָר?! וואָס איז אייך?

יונגער לענץ

באַהערשט זיך

גאָרנישט. רייד ווייטער. וואָס נאָך האָסטו געהערט?

דאָס מיידל

אַז איר וויינט גאָר...

יונגער לענץ

איך וועל שוין נישט מער! זאָג!

שרייט היסטעריש

דערציי‏ל!...

באַלד בעט ער הייך

איך בעט דיך, באַהאַלט דו כאָטש פון מיר גאָרנישט... איך מוז דאָך אמאָל וויסן, ווער און וואָס איך בין, פון וואַנען איך בין געקומען און וואוהין איך גיי... דערציי‏ל, וואָס נאָך זאָגט מען? וואָס?...

דאָס מיידל

מען זאָגט: עס וועט סוף-כל-סוף קומען אזא איינער, וואָס וועט זיך נוקם-זיין אין דעם געלן הונט פאר אלץ און פאַר אַלע!...

יונגער לענץ

אַזוי זאָגט מען?!

דאָס מיידל

נישט איינמאָל האָב איך עס געהערט... אָבער ווער ס'האָט אזוי געזאָגט, וועל איך אייך אויף קיין פאַל נישט דערציילן. זיי וואָלטן מיך דערפאַר דערהרג'עט און זיי וואָלטן געווען גערעכט...

יונגער לענץ

מיט אַ שרעקלעכער אנטשלאָסנקייט

עס וועט קומען אזאַ איינער, וואָס וועט זיך נוקם-זיין...

דאָס מיידל

עגדיקס

אין דעם געלעגן הונט...

יונגער לענץ

כאַפּט זי פאַר דער האַנט

קום-זשע מיט מיר!

דאָס מיידל

וואוהין?

יונגער לענץ

צו אים! צו מיין טאַטן!

דאָס מיידל

וואָס רעדט איר! ניין! ניין! איך וויל נישט!

יונגער לענץ

דו מוזט! און איך מוז עס! פאַר דיר, פאַר אייך אַלע...
קום! קום!

דאָס מיידל

איך האָב גאָרנישט געזאָגט... לאָזט מיך! איך וויל נישט!

רייסט זיך אַרויס פון זיינע הענט און אַנטלויפט אין אַ ווינקל

יונגער לענץ

אָטעמט שווער

אַזוי מורא האָסטו פאַר אים?! נו, זאָל זיין... וועל איך
אליין... וואַרט דאָ. איך קום באַלד צוריק!

אַפּ ראַש לינקס

דאָס מיידל

וואָס וועט ער טון?... אַזאַ משוגענער... אַלע רייכע זע-
נען משוגע... אודאי פון וואוילטאָג...

קוקט זיך אַרום און באַמערקט אויפ'ן טיש די גאָלדענע פּאַפּיראָסניצע

אי, גאָלד!

לויפט-צו, כאַפּט עס אין ביידע הענט און באַקוקט עס זשעדנע

אַזאַ נאַר, אַזעלכעס לאָזט ער ליגן אויפ'ן טיש... אַזאַ
פאַרמעגן... אפשר הונדערט רובל! אי, ווען איך האָב
דאָס... ווען איך...

באַקומט, קענטיק, גרויס לוסט צו באַהאַלטן עס אין בוזים, אָבער
אין דעם מאָמענט הערט זיך פון צווייטן צימער דעם אַלטנס
און דעם יונגנס שטימען. זי שפּרינגט אָפּ פון טיש שטאַרק
איבערגעשראָקן

אוי! דער אלטער כלב!...

דער אלטער לענץ

פון צווייטן צימער

וואָס ווילסטו? וואָס איז דיר אזעלכעס געשען?

יונגער לענץ

שלעפּ=אריין כמעט מיט געוואַלט דעם פאָטער פאַר דער האַנט

קום-אהער! קום... זע... קוק זי גוט אָן... דו קענסט זי?

ער ווייזט אויפ'ן מיידל, וואָס שטייט אין א ווינקל, נישט וויסנדיק וואָס מיט זיך צו טון

אלטער לענץ

וואָס שרייסטו אזוי? ווער איז עס, אָט די אָ?...

יונגער לענץ

דיין ארבעטערין איז עס, טאטע! איינער פון דיינע אכט-טויזנט אויסגעמוטשעטע, אויסגעהונגערטע קנעכט, וועל-כע וועבן פאר דיר מיליאָנען!

אלטער לענץ

בייז

ווי קומט זי אהער... ווער האָט זי אריינגעלאָזן?!

וויל קלינגען

יונגער לענץ

כאַפּט אים פאַר דער האַנט

קלינג נישט! קיינער דאַרף דאָ איצט נישט זיין, אויסער אונז דריי...

אלטער לענץ

דערשראָקן

וואָס איז מיט דיר?

וואַרפט ווידער א בליק אויף איר

וואָס טוט דאָ די בעטלערקע?

יונגער לענץ

נישט קיין בעטלערקע—ערגער: אַ פראָסטיטוטקע איז זי... דיין פראָסטיטוטקע! דיין ווערק איז זי... דו האָסט זי באשאפן—און איך, איך האָב זי געוואָלט אויסנוצן... אָבער זי האָט נישט געוואָלט... ווייסטו, פארוואָס זי האָט נישט געוואָלט? ווייל זי איז—קראנק!...

אלטער לענץ

איך מיין, אז דו ביזט קראנק... דו דארפסט א דאָקטאָר

וויל ווידער קלינגען

יונגער לענץ

לאָזט אים נישט

רוף נישט קיין דאָקטאָר! מען דארף נישט... פאר מיר איז נאָך צו-פרי און פאר איר איז שוין צו-שפעט... אויב מען וואָלט יאָ באדארפט א דאָקטאָר, איז נאָר פאר דיר—טאטע... אָבער דיך וועל איך באלד אליין אויסהיילן...

אלטער לענץ

איך פערשטיי נישט, וואָס דו רעדסט... וואָס טוט זיך דאָ?!

יונגער לענץ

באלד וועסטו אלץ פארשטיין... הער-אויס, טאטע! איך פאָדער דיך אויף, דו זאָלסט אוועקגעבן צוריק דאָס געלט, וואָס דו האָסט ארויסגעריסן ביי די ארימסטע און אומגליקלעכסטע!... וואַש-אָפּ אונזער נאָמען פון זינד און שאנד!... און פאר איר, פאר דער אומגליקלעכסטער פון דיינע פאראומגליקלעכסטע, פאר דער קראַנקער פראָסטיטוטקע פאל אויף די קני און בעט זי פארציי-אונג, ווי איך האָב זי פריער אויף די קני געבעטן!

ער כאַפּט דעם פאָטערס האנט און שלעפּט אים צום מיידל

אלטער לענץ

רייסט-ארויס זיין האנט און לאָזט זי מיט וואוט אראָפּ אויף דעם זונס פנים

אָט דאָס וועט דיך אויסהיילן!...

יונגער לענץ

שטייט אַ ווײַלע ווי צומישט, באַלד ציטערט ער אויף, לויפט צו צום שרייב-טיש, רוקט האַסטיק ארויס א טישקעסטל און באַקומט פון דאָרט אַ רעוואָלווער

אַלטער לענץ

וואָס ווילסטו טון?

בלייבט אויפ'ן אָרט ווי צוגעשמידט פון שרעק

יונגער לענץ

איך וויל זיך נוקם-זיין פאַר איר, אָ!... און פאַר אלע

אזעלכע ווי זי—און אויך פאר זיך אליין!... אָט, וואָס איך וויל טון!... איך וויל זיך נוקם-זיין פאר'ן עלנד און הונגער און שאַנד, אין וועלכן ס'לעבן דיינע אר-בעטער! איך וויל זיך נוקם-זיין פאר דיינע מיליאָנען! פאר דיינע פאלאצן! פאר דיין לעבן און רייכטום און וואוילטאָג—און פאַר די בערגער געלט, וואָס דו האָסט מיר איבערגעשיקט קיין בערלין, כדי איך זאָל קאָנען דאָרט פירן אזא לעבן, ווי דו פירסט דאָ—און פאַר די אלע, וועלכע דו האָסט צוליב דעם באשווינדלט און באגנבעט און פאראומגליקט וויל איך זיך נוקם-זיין מיט אזא שרעקלעכער נקמה...

אלטער לענץ

פארציטערט

דו ווילסט דיין טאטן...

יונגער לענץ

שלאגט=איבער

ניין! נישט דיך... איך וועל נישט זיין קיין פאָטער-מערדער... די נקמה וואָלט אויך געווען צו קליין... מיין נקמה וועט זיין פיל שרעקלעכער!... זע, טאטע!

ער לעגט-צו דעם רעוואָלווער צו זיין שלייף

דאָס מיידל

שפרינגט-צו און כאפט פעסט אָן זיין האנט, שרייענדיק אויסער זיך

טוט דאָס נישט! איך וויל נישט!...

אלטער לענץ

לויפט אויך צו מיט אויסגעשטרעקטע הענט

קינד! קינד מיינס!...

אין דעם מאָמענט שיסט אויס דער רעוואָלווער

דאָס מיידל

כאפט זיך פאר'ן הארץ און פאלט אויף דער ערד מיט א שטילן אויסגעשריי

איך!... איך! איך...

יונגער לענץ

בלייבט ביי איר קערפער שטיין ווי פון זינען אראָפּ שטיל

זי?... זי גאָר?! פארוואָס האָט זי נאָך פארגאָסן איר בלוט?! פארוואָס?! פארוואָס?!

פאָרהאנג.

ווען די בלעטער פאלן...

דראמאטישער נאָקטורן אין איין אקט

געשפּילט צום ערשטן מאָל אויף פּויליש אין ווארשעווער דראַ־
מאַטישן רעגירונגס־טעאַטער Teatr Rozmaitości, צוזאַמען
מיט א גאַנצן דראַמאַטישן ציקל פון זעלבן מחבר, אונטער דעם
נאָמען „אין לאַנד פון אומרעכט“ Królestwo Krzywdy
דעם 3־טן יאַנואַר 1908.

געדרוקט אויף פּויליש אין וואָכנשריפט Scena i Sztuka
אין זעלבן יאָר.

געדרוקט אויף יידיש צום ערשטן מאָל אין מאָנאַטשריפט „צוקונפט“
ניו־יאָרק 1920.

געדרוקט אויף שפּאַניש אין וואָכנשריפט Mundo Izraelita
בוענאָס איירעס אויגוסט 1923

פ ע ר ז א נ ע ן :

דער פירשט

די פירשטין

די נאָנע

די פריאָרין (קלויסטער-אויפזעהערין)

נאָנען

גע

(ס'געשעט אין א פרויען=קלויסטער: אין פראנקרייך).

א גארטן ביים קלויסטער. עס גייט אונטער די זון אין א שפעטן
הערבסט=טאג. פון די אלטע, דיקע ביימער פאלן בלוטיק-רויטע
בלעטער: מיט א גערויש פאלן זיי, ווי מיט שווערע זיפצן, צי גאר
מיט א פראטעסט: פאר וואס האט מען זיי, אומשולדיקע, אויף
טויט פארמשפט...

הייט צווישן די ביימער זעט זיך קוים ארויס א זייער אלטע קירך.
פון דארטן קלינגען איצט די גלאקן ערנסט, מעלאדיש: דאס רופן
זיי די נאנען צום אוונט געבעט.

און די נאנען גייען...

צוויי שורות ציען זיי זיך — מיט שטילע, ריטמיש=מעלאדישע
טריט; אזעלכע ערנסטע ווי די גלאקן, וועלכע רופן זיי; אזעלכע
טרויעריקע ווי די הערבסט=בלעטער, וואס פאלן צו זייערע פיס...
אנגעטון זענען זיי אין ווייסן. זייערע קעפ און פנים'ער זענען
מיט שווארצע שלייערס באדעקט... און אין דער האנט טראגט
יעדע א גרויס ליכט נישט אנגעצונדן.

פון דער צווייטער אלעע גייען ארויס די פירשטין, די פריארין
און דער פירשט.

די פירשטין איז א גראע, מיט גאנץ פריצישטיקע גראקייט: קענ=
טיק, צופיל געליטן אין קורצן לעבן. זי איז אין טיפן טרויער
אנגעטון. דאס מאכט זי ענלעך צו א ליכטיקער ווינטער=נאכט...
דער פירשט — איז גיכער אויף איר מיטליידער און חבר ענלעך.
אלס אויף איר מאן...

זיי שטעלן זיך אפ און קוקן שווייגנדיק אויף די נאנען, וואס
שווימען זיי פארביי...

פירשטין

ווי לייבלעכע שוועסטער, אזוי זעען זיי אויס אלע...

פריאָרין

זענען זיי דאָך אַלע שוועסטער: נישט נאָר זייערע לייבער, נאָר אויך זייערע נשמות געהערן דאָך איין פאָטער אין הימל, איין מוטער-ערד...

פירשט

ווי זיי האַלטן איין הייליקן געדאנק געטראָגן, אַלע צוזאמען און יעדע באזונדער — אין קאָפּ, אין הארץ און אין דער נשמה... אזוי זעען זיי אויס...

פריאָרין

דאָס טראָגט דאָך זיי דער געדאנק, דער הייליקער! — יעדעס הארץ, יעדן קאָפּ און יעדע נשמה...

פירשטין

ווי שעם איך זיך איצט, דאָס איך האָב ביז היינט נישט געוואוסט, אז מענטשן קענען לעבן אויסערן לעבן... איצט ווייס איך שוין...

פריאָרין

און וואָס לערנט איר דערפון?

פירשטין

אז דאָס לעבן איז געבוירן אויסער יעדן ציל.

פריאָרין

איר ווילט מיינען, אז ווען אַלע צילן פון לעבן ענדיקן זיך און פארשווינדן, בלייבט דאמאָלס דער דערהויבענער עקסטאז פון גלויבן — פאר וועלכן דאָס לעבן באקומט א ווערט אויפסניי?

פירשטין

אזוי האָב איך געדענקט

פריאָרין

עס איז ווערט אויפסניי צו לעבן, כדי צו האָבן די מעגלעכקייט אויסצוקויפן די באגאנגענע גרויסע זינד, דאָס מיר האָבן פון לעבן דעם טיפן זין בלויז נאָר אין דעם געזען, וואָס איז מענטשלעך אין אונז — און נישט אין דעם, וואָס ס'איז אין אונז פון גאָט...

פירשטין

אזוי האָב איך געדענקט...

זיי גייען

פריאָרין

די רייכע פרייגיביקע מיטלען, וועלכע איר האָט באַוויליקט אונזער קלויסטער צו שענקען, וועלן איצט אונז דערלויבן איבערצובויען די אַלטע קירך, וואָס איז שוין מער פון דריי הונדערט יאָר אַלט...

פירשטין

דאָס איז מיין הייסער פאַרלאַנג.

פריאָרין

אויף פאַר די נאָנען וועלן מיר אַ נייע געביידע אויפשטעלן — און פיל פון יענע אומגליקלעכע, וועלכע האָבן ביז איצט אומזיסט געקלאַפּט אין אונזערע טויערן יעדן טאָג — וועלן שוין איצט — אַדאַנק אייך, פירשטין — ביי אונז רו און שוץ געפינען...

פירשטין

דאָס איז מיין איינציגסטער ווילן.

פריאָרין

און די נעמען פון אייערע דריי זין, וועלכע זענען אויף אַזאַ וואונדערבאַרער אַרט געשטאָרבן, וועלן ווערן אויסגעקריצט אין קירך: אויפן שטיינערנעם טאָוול איבערן אַלטאַר.

פירשטין

דערפאַר דאַנק איך אייך האַרצלעך.

זי ווישט די טרערן און זיפצט שטילער פון גערויש פון די בלעטער, די גלאָקן זענען שוין אנטשוויגן.

פריאָרין

אונז איז צייט צו גיין, מען וואַרט שוין אויף אונז אין דער קירך.

פירשטין

צום פירשט

שוין צייט — קום!

פירשט

איך וועל בלייבן דאָ. דו ווייסט, אז נאָר ווען איך בין אליין, קען איך בעטן מיין גאָט...

פריאָרין

אומצופרידן

פון דעם האָבן מיר אויך געהערט. אָבער מיר האָבן עס אייך נישט גערעכנט פאר קיין זינד. מיר ווייסן, אז שוין די איינזאמקייט אליין איז צו גאָט א געבעט...

פירשט

זי קען ווערן א געבעט...

פריאָרין

יאָ, די איינזאמקייט קאָן ווערן דאָס פרומסטע געבעט.—

גייט אוועק צו דער קירך, די פירשטין גייט איר נאָך

— — — — — — — — — — — — —

פון קירך הערט זיך דאָס געזאנג פון די נאָנען. די ערהאבענע טענער פון אן אָרגאן בעטן מיט זיי צוזאמען.

דער פירשט האָט זיך אראָפּגעלאָזט אויף א באנק און הערט זיך איין — און פארטראכט זיך. דאָס וואונדער=געזאנג, די אָרגאנען מוזיק וועקט אין אים אויף לאנג־פארגעסענע ווייטע, גאנץ ווייטע ערינערונגען, — האלב געחלומט, האלב איבערגעלעבט,. ער הערט זיך נאָך טיפער איין... און פארטראכט זיך נאָך טיפער...

— — — — — — — — — — — — —

און ער זעט: אויף דעם זעלבן וועג, וואו עס זענען פריער אלע דורכגעגאנגען, גייט פאַרביי איינע — א פארשפעטיקטע נאָנע — מיטן זעלבן שריט, מיטן זעלבן ריטם.., דאָס פנים, ווי ביי יענע פארשלייערט.. און אין דער האנט טראָגט זי ווי יענע — א גרויס נישט אָנגעצונדן ליכט... אויפן האלבן וועג צו דער קירך שטעלט זי זיך פלוצלונג אָפּ, זי דרייט זיך אויס צום פירשט, שטייט א לאנגע, אָנגעשטרענגטע ווייל'ע גלייך, קוקט אויף אים פון אונטערן שלייער. זי גייט צו נעענטער — און בלייבט פאר אים שטיין ווי אין דער ערד אריינגעוואקסן...

דער פירשט שטייט־אויף, קוקט זיך איין אין דער זעאונג, האלב פארחלומט, האלב איבערגעלעבט... ס'דויערט לאנג ביז ער אנטשליסט זיך צו פרעגן:

— שוועסטער... דו ווילסט מיר עפּעס זאָגן?

— יאָ...

— איך הער דיך, שוועסטער.

— א גרויסן סוד וויל איך דיר אנטדעקן...

— א סוד?

— איך וויל דיר זאָגן... היינט, ווען איך האָב דיך דאָ אזוי אומגערעכט דערזען... היינט — אין זעלבן טאָג, ווען ס׳איז מיט אזוי פיל יאָרן צוריק געשען דאָס, וואָס ס׳איז געשען... וואָס פאר א וואונדערבארער טראף — פונקט היינט!... נישט אנדערש, נאָר גאָטס האנט איז געווען דערביי... האָב איך באַשלאָסן דיר צו אנטדעקן — וואו... וואו ס׳געפינט זיך דיין זון...

— מיין זון?

— יאָ, איך מוז עס דיר אנטדעקן, ווייל... דו ביזט פונקט היינט ווידער אויף מיין וועג געקומען... פונקט היינט...

— שוועסטער, מיינע זין זענען געשטאָרבן!

— זיי זענען געשטאָרבן, איך ווייס... און איך רייד וועגן דיין זון, וועלכער לעבט...

— זיי זענען געשטאָרבן אלע דריי!

— איך רייד וועגן דעם, וועלכער לעבט... איך רייד וועגן אונזער זון...

— אונזער זון?

ער קוקט זיך ווידער לאנג איין מיט אַ פארכאפּטן אָטעם... ביז ער רעדט קוים ארויס — זיין שטימע ציטערט:

איך פארשטיי דיך נישט... ווער ביזטו?

זי ענטפערט שטיל, קוים וואָס מען הערט זי.

— איך בין די מוטער פון דיין קינד...

— דו?!

זי וויגט מיטן קאָפּ: — יאָ — אָן א וואָרט... ביידע שווייגן. ס׳איז שטיל... דאָס געזאנג און די אָרגאנען-טענער ווערן גלייך ווי פון א נעבל צוגעדעקט..

— ווי הייסט דו?

זי שווייגט.

— ווי רופט מען דיך?

זי שווייגט.

— ווי האָט מען דיך פריער גערופן?

זי שווייגט.

— פריער, איידער דו ביסט אָנגעקומען אהער?

— דאָס טאָר איך דיר נישט זאָגן... מיין נאָמען איז צוזאַמען מיט דער, וועלכע האָט דעם נאָמען געטראָגן גע־בליבן אויף יענער זייט קלויסטער־מויער און איז לאנג שוין דאָרט געשטאָרבן...

— ווייז מיר דיין געזיכט, איך זאָל דיך דערקענען. הויב אויף דיין שלייער...

— דו ווייסט, אז דאָס טאָר איך נישט...

— אָבער אין דעם פאַל...

— דאָס וועל איך נישט טון — קיינמאָל...

— ווי אזוי זשע וועל איך דיך דערקענען?

— דו האָסט מיך געליבט מיט דער ערשטער ליבע — און איך האָב דיך מיט דער ערשטער ליבע געליבט... דער־קענסטו מיך?

— מיט דער ערשטע ליבע?

ער שטרענגט אָן זיין זכרון — ווער איז זי? וועמען האָב איך מיט דער ערשטער ליבע געליבט? ער קען זיך נישט דערמאָנען.

— ניין... איך דערקען דיך נישט...

— ווי איז דאָס מעגלעך? די ערשטע ליבע איז דאָך נאָר איינע פאַראַן, און דו געדענקסט זי נישט!...

ער לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ.

זי דערמאָנט אים:

— האָסט דאַמאָלס געזאָגט: „דו ביסט מיר די ערשטע און וועסט מיר זיין די לעצטע!" מיט אזא פלאַם האָסטו די ווערטער געזאָגט, אז ביז היינט זענען זיי פארבליבן אין אלע מיינע אָדערן — און איך קען זיי נישט מער פון דאָרט פאַר־טרייבן. נישט מיט פאַסטן און פייניקן, נישט מיט די הייסטע געבעטן... דערקענסט מיך איצט?

— ניין.

— צי האָסטו דען נישט מיר איינע געזאָגט די ווערטער?
ער שווייגט.

— אָבער מיר האָסטו דאָך געשוואוירן!

— געשוואוירן?!

— יאָ, מיר האָסטו געשוואוירן.

— אך! איך ווייס! דו ביסט — ניין! נישט דו ביסט עס... דיך דערקען איך נישט...

— און דעם טאָג דעם היינטיקן דערקענסטו אויך נישט?... פונקט היינט איז עס דאָך געשען...

— יאָ, דו ביסט עס... דו ביסט די טאָכטער פון מיין וואלד-אויפזעער...

— ניין... אויף א גרויסוועלטיקן באל האָבן מיר זיך באגעגנט... און פון דאָרט — פון מוזיק און טאַנץ און פריי-לעכקייט, זענען מיר אנטרינען צו אונזער אייגענער פרייד... פון פריינט און נאָענטסטע — צו זיך זעלבסט צו אונזער הייליקסטער נאָענטקייט... דו געדענקסט?

— דו ביזט די שוועסטער פון מיין פריינט.

— ניין. נאָר דו האָסט מיר דאמאָלסט געזאָגט, אז מי בין דיר פון אלע דיינע פריינט נענטער און פון דיין איינצי-קער שוועסטער: אזוי נאָענט איז דיר נאָר געווען דיין מוטער, ווען דו ביזט נאָך אין איר טראַכט געלעגן... און אָזוי נאָענט וועט דיר זיין נאָר דער טויט... אזוי האָסטו געזאָגט...

— ווער ביזטו? ווער ביזטו?!

— דאָס טאָר איך נישט אויסזאָגן קיינעם. גרויס איז שוי מיין זינד בלויז דערפאר, וואָס איך רעד מיט דיר דאָ איצט... און וואָס איך רעד אזוי... עס דערוואַרטן מיך דערפאר פי טעג פון שטרענגן פאסטן און שווערן פייניקן מיין לייב או זעלע, ביז — איך וועל פארגעסן...

— דו וועסט פארגעסן?

— איך וועל פארגעסן יענע נאכט, וועלכע איז מיר גע-ווען דער ליכטיקסטער טאָג אין מיין לעבן! איך וועל פארגעל-

די זינד, אין וועלכער ס׳איז גאָרנישט געווען פון זינדיקעס — איך וועל פארגעסן אונזער פארגעסן...

— ווער ביזטו? ווער?!

— דעם אלטן, אלטן וואונדער-פארק דערמאנסטו זיך? דעם פאלאץ, וואו דער באל האָט געזידט, האָבן מיר אין דעם ריזן-פארק פארלוירן... די גוטע אלטע בוימער האָבן אונז אזוי ליבלעך צווישן זיך פארבלאָנדזשעט... און דו האָסט געזאָגט: „זע! עס פרייען זיך די אלטע מיט אונזער יוגנט! עס פרייט זיך דער הערבסט מיט אונזער פרילינג". — אזוי האָסטו געזאָגט... און אונז איז געווען גלייך ווי די זון וואָלט פלוצלינג אויפגעשיינט יענע הייליקע נאכט! און אונז איז געווען גלייך אירע הייסע שטראלן וואָלטן אין אונזער ביידנס בלוט ארייננגעפלאָסן און אונזערע ביידנס בלוט צוזאמענגעגאָסן אין איין שטראָם, אין איין קוואל, אין איין ים!... און מיר זענען געווען פאר זיך אליין: דער נעכטן, מאָרגן, און היינט! — אזוי האָסטו געזאָגט — אזוי האָסטו געזאָגט!... איך גיב דיר צוריק דיינע ווערטער ווי אן עכא... איך בין דאָך דיין עכא...

— מיין עכאָ?...

— דאָס עכאָ פון יענער אלערהייליקסטער זונען-שטראלנדער נאכט...

— ווער? ווער ביזטו, שוועסטער-עכא?

— יענע געבענשטע נאכט האָסטו מיין הארץ ארייננגענומען אין דיין הארץ! מיין נשמה האָסטו אין דיינער פארשלונגען און ביזט אוועק מיט זיי אין דער וועלט, אין לעבן... צי האָבן זיי דיר געגעבן גליק?

— ווער?

— די נשמה מיינע... מיין הארץ?

— ניין... מער שלעכטס פון גוטס האָב איך אין מיין לעבן געזעען...

— און זי... יענע... וואָס איז דיר געווען די לעבנספריינדין, די הארין פון דיין הויז און גוטס און נאָמען? האָט זי דיר נישט געגעבן קיין פרייד?

— אונזער צוזאמענלעבן איז געווען א לאנגע קייט פון אומגליק, א רינג אין א רינג איינגעשמידט, איין אומגליק אין צווייטן — אונזער גאנץ לעבן — ווי איין לאנגע קללה...

— גאָט איז מיין עדות, אז איך האָב דיין נאָמען קיינ־מאָל נישט דערמאנט צו שלעכטן! פארלאזן און פארגעסן—האָב איך אין מיין בענקען און ליידן דיך אייביק געבענטשט...

— פארוואס ביזטו צו מיר נישט געקומען ווידער?

— דער שיקזאל האָט מיך פון דיר פארטריבן וויט... וויט!... פונקט אזוי רייסט אמאָל דער שלעכטער ווינט א בלאט פון בוים אראָפּ און טראָגט אים איבער פעלדער און סטעפּעס— שליידערט אים אוועק אויף די ווילד־שטורמיקע־ים וועלן — און אליין פליט ער זיך אוועק, פריילעך און זאָרגלאָז אין דער ווייטער אומענגדלעכקייט – אין לעבן...

— איך ווייס נישט.

— דו ווייסט נישט?

— איך צייל נישט די טעג, וועלכע שווימען אוועק אין דעם אָפּגרונד... וואָס גייען זיי מיך אָן ווען זיי זענען גע־ווען — שטויב...

— און יאָרן ציילסטו אויך נישט?

— יאָרן האָבן פאר מיר דעמזעלבן ווערט וואָס טעג: זיי זענען שטויב...

— און דאָך.., ווי אלט איז ער איצט?

— ווער?

— אונזער זון...

מיט דער גרעסטער אנטציקונג ענטפערט זי:

— פאר די אויגן שטייט ער מיר די מינוט!... אזוי לאנג האָב איך אים שוין נישט געזען... ער איז שוין איצט באלד א מאן... אין זיינע אויגן פינקלען שוין דיינע אויגן... אין זיין געזיכט שפּיגלט זיך אָפּ דיין געזיכט... איך זע אים! זיינע אָרעמס האָבן זיך שוין ווי דיינע — מענערשע צוואקסן, שטרעקט ער זיי אויס פאר זיך ווי צוויי בויגנס געשפּאנטע און זוכט דורשטיק צערטלעכע אומארמונג און ליבע, ווי דו...

אזוי האָב איך אמאָל א יונגן אָדלער געזעען, ווען ער האָט זיך פון זיין אָדלער-נעסט צום אָפפלי געגרייט... קענטיק, צום ערשטן מאָל אין זיין אָדלער-לעבן. האָט ער זיין יונגע ברוסט איבערגעגעבן די ווינטן, די וואָלקנס און דער זון!...

דער פירשט פלאמט אויף מיט איר פלאם, מיט איר באַגייסטערונג:

— וואו איז ער?! וואו געפינט ער זיך איצט?!

אָבער זי הערט נישט מער — זי זעט נאָר איר זון:

— אזעלכער מוז ער זיין — דיין זון! אזוי מוז אויסזעען דאָס פירשטלעכע קינד פון יענער קעניגלעכער נאכט...

— זאָג מיר, וואו איז ער, איך זאָל אים צו מיין הארץ צודריקן, אלס מיין זון? זע, איך בין פאריתומט ווי א בוים, ביי וועלכן מען האָט אלע צווייגן אָפגעהאקט!... דריי זין האָב איך געהאט, און אלע דריי האָט ביי מיר דער גרויזאמער טויט ארויסגעריסן... זייער מוטער האָט מיך פארהאסט, ווייל אן אלטער געהיימניספולער פילגרים, וועלכער האָט אין א שטורמיקער נאכט פארבלאָנדזשעט אין אונזער שלאָס האָט איר געזאָגט, אז איבער מיינע זינד האָט זיך אויף אונזער הויז גאָטס צאָרן אויסגעגאָסן... פון דאמאָלס אָן וואקסט איר צארן און האס צו מיר...

— מוטער אומגליקלעכע!...

— די פרומסטע וואנדערער האָב איך אויפגעזוכט און מיינע אוצרות פאר זיי ברייט געעפנט, זיי זאָלן זי מיט גאָטס וואָרט טרייסטן: אָבער די ווערטער פון יענעם שרעקלעכן פילגרים אין קיינער נישט אימשטאנד אויסצוואָרצלען פון איר געדעכעניש... איך האָב שפיטעלער געבויט, וואו פיל ליידענדע געפינען רו און היילונג. זי אָבער, כאָטש מיט אירע אייגענע הענט בינדט זי די וואונדן פון די אומגליקלעכסטע, דאָך — צו איר אייגענער וואונד האָט זי קיין היילונג נישט געפונען... ביז — זי איז צו מיר אמאָל געקומען, נאָך בלאסער אלס יעדן טאָג, און האָט מיר געזאָגט: דו האָסט פיל פעלדער, וועלכע ס'פארזייעט נישט קיינער, דו פארמאָגסט פיל

וועלדער, אין וועלכע ס׳וואוינט נישט קיינער, און באזיצט פיל שלעסער, אין וועלכע ס׳לעבט נישט קיינער — — גיב דאָס אלץ אוועק יענע, וואָס האָבן גאָרנישט, און דאָס זאָל זיין אן אויסקויף פאר אונזערע, אזוי פריגעשטאָרבענע קינדער, און איך... איך האָב עס געטון... מיינע פעלדער, וועלדער און שלעסער האָב איך צעטיילט באדארפנדיקע. מיין גאָלד און שטיינער האָב איך אייער קלויסטער געשענקט, זיך האָב איך נאָר דאָס נויטיקסטע צום לעבן געלאָזט...

— אזוי שטארק ליבסטו דיין אומגליקלעכע פרוי?

— אזוי שטארק שולדיק פיל איך זיך קעגן איר.

— און דערמיט האָסטו שוין אויסגעקויפט קעגן איר דיין שולד?

— דו פרעגסט עס?... דיר איז דאָך צום בעסטן באוואוסט. אז נאָר זינד קען מען אויסקויפן אין אָפּמעקן, אָבער שולד — קיינמאָל נישט!...

— אמת... וואָס קענסטו דען איצט נאָך טון פאר איר?

— נאָר איינס איז מיר געבליבן! נאָר איינס קען איך איר געבן...

— גיב איר אוועק געשווינד, וואָס דו קענסט איר געבן!...

— איך וועל איר אוועקגעבן אונזער זון...

זי ציטערט אויף:

— אונזער זון?

— יאָ, אונזער זון!...

— דו מיינסט, אז איך... איך וועל אים אוועקגעבן איר? איר!...

— יאָ, דו וועלכע האָסט זיך פון לעבן פאר דער אייביקייט אָפּגעזאָגט — וועלכע האָסט זיך פון אלעם מענטשלעכן אויסגעטון און דו האָסט זיך אינגאנצן צו דער געטלעכער איבערגעגעבן — דו ווייסט איר אוועקגעבן דיין זון!

א ווײלע שוויגן ביידע, אלץ שווייגט... דאָס די אָרגאנען-טענער זענען אפילו אנטשוויגן. — אפילו די בוימער וואגן נישט צו רוישן.

און זי ענטווערט שטיל:

— איך וועל איר מיין זון — אוועקגעבן...

ער וויל איר האנט כאפן, קושן מיט דאנקבארקייט, אָבער זי האַלט אים צוריק.

— ווארט, הער! איך וועל איר אוועקגעבן מיין זון — נאָר דאמאָלסט, ווען דו וועסט מיר צוריקגעבן מיינע האָר-לאָקן, וועלכע דו האָסט מיר אפגעשוירן יענע נאכט... מיין זון וועל איך איר אָפגעבן און די לאָקן וועל איך פארברע-נען—און אזוי וועט די איינציקע בריק צווישן מיין לעבן דאָרט און דאָ, זיין שוין אויף אייביק פארברענט...

— ווי דאנק איך דיר! נאָך היינט — באלד אייל איך צו זיך אהיים און איידער דריי טעג זענען פאָריבער, וועל איך דיר מיין שאַץ-קאסטן ברענגען, וואו ס׳ליגט פארשלאסן דאָס טייערסטע, וואָס איך פארמאָג: די רעליקווען און צייכנס פון מיין גליקלעכן פרילינג און זומער, וועלכע זענען אזוי רייך געווען אין ליבע... דאָרט וועסטו צווישן אנדערע האָר-לאָקן, אויך דיינע געפינען...

ווידער הערשט א קורצע געשפאנטע שטילקייט, באלד ענטפערט זי אנטשלאָסן, הארט:

— ניין, פירשט! צווישן די רעליקווע און צייכנס פון דיין פרילינג און זומער, וועלכע זענען אזוי רייך געווען אין ליבע, וועל איך מיינע האָר-לאָקן שוין מער נישט דערקענען...

זי קערט זיך אָפ פון אים און גייט מיט שנעלע טריט צו דער קירך. דער פירשט רופט נאָך פארצווייפלט:

— אָ! גיי נישט אוועק! ווער דו זאָלסט נישט זיין, דער-בארם זיך אויף מיין איינזאמקייט און עלנד! אין נאמען פון דיין גרויסער ליבע, באשווער איך דיך!...

זי האָט זיך אוועקגעקערט און רופט פון דערווייטנס שארף און שטרענג:

— דעם אלערהייליקסטן נאָמען פון דער געטלעכער לי-בע זאָלסטו נישט רופן אומזיסט היינט, אינם טאָג פון דיין

הערבסט! דו, וועלכער האָסט אים געלעסטערט אין דיין פרי־לינג און זומער...

— וועט מיר שוין קיינמאָל נישט זיין געגעבן אויסצו־קויפן מיין גרויסע שולד!

— דו האָסט געזאָגט: „נאָר די זינד קען מען אויסקויפן און אָפּמעקן, אָבער די שולד — קיינמאָל נישט"!...

זי פארשווינדט צווישן די בוימער אין דער קירך פון וואנען ס'הערט זיך ווידער דאָס פרום־טרויעריקע געזאנג פון די נאָנען... דער אָרגאן שפּילט...

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

עס איז שוין געוואָרן גאנץ טונקל.

דער פירשט איז אליין געבליבן... א דערשראָקענער, א נידערגעשלאָגענער פרעגט ער אלץ ביי זיין צווייטן „איך":

— ווער איז זי? ... ווער?... ווער...

פּלוצלינג דערזעט ער נישט ווייט פון זיך א זייער אלטע פרוי. אין דרייען איבער דער ערד געבויגן, שארט זי מיטביידע הענט צוזאמען די געפאלענע בלעטער און נעמט זיי צונויף אין איר קוישל, וואָס הענגט איר ביי דער זייט. דער פירשט שטייט א ווײַלע, ווי פון אבערגלויבישן שרעק ארומ־גענומען... אָבער באלד באהערשט ער זיך, טרעט שנעל צו איר צו — און פרעגט:

— זאָגט מיר אלטיטשקע! איר האָט דאָך געוויס געזען די, וועלכע איז דאָ געשטאנען... ווער איז זי?

די אלטע הויבט אפילו איר קאָפּ נישט אויף פון איר ארבעט, דער פירשט ווערט וואָס אמאָל מער אומרואיק:

— איך בעט אייך זייער! זייער!... איר קענט זי געוויס... זי שווייגט.

— אויב אייך איז אויך נישט דערלויבט צו ריידן, דאן שווער איך אייך, אז אין דעם פאל, איז די זינד פון אייער שווייגן פיל — פיל גרעסער! נאָר איין וואָרט זאָגט מיר: איר נאָמען... איר נאָמען...

די אלטע טוט איר ארבעט און לייגט אויף אים גאָר קיין אכט.

— פארוואָס... פארוואָס ענטפערט איר מיר נישט?... פאר־וואָס קלויבט איר צונויף אזוי פלייסיק די צופוילטע בלעטער, וואָס קענען דאָך קיינעם קיין שום נוץ נישט ברענגען?... ווארפט דאָס אוועק און הערט! אלץ וואָס איז מיר נאָך פון מיין אמאָליק גרויס־רייכטום געבליבן, וועל איך אייך אוועק־שענקען, אויב איר וועט מיר זאָגן דעם נאָמען פון דער, וועלכע איז נאָר וואָס אין דער קירך פארשוואונדן.

און די אלטע טוט זיך ס'איריקע, ווי גאָר נישט צו איר רעדט מען... דער פירשט כאפט איר אן ביים אָרעם און נעמט איר טרייסלען. שרייענדיק דערביי מיט א ווילד פארצווייפעלטן הייזעריקן שרעק:

— ווער זענט איר?! איר! איר ווער זענט?!

די אלטע ציט זיך אויס און בלייבט פאר אים שטיין אזא הויכע, סקעלעט־דארע און שווייגענדיקע.

דער פירשט דערקענט זי:

— — א—א—! דאָס איז זי דאָך!... די טויבשטומע גאָרטען־היטערין... אך! וואָסער שרעקלעכער אָוונט ס'איז היינט!.. מיין שרעקלעכער אָוונט!

— — — — — — — — — — — — — —

פון דער קירך נעמען קלינגען די גלאָקן. דאָס געבעט איז געענדיקט. באלד ציען זיך פון דאָרט צוריק די באַנען אין צוויי שורות, מיט שטילע טריט אין ריטם פון די גלאָקן: די ליכט אין זייערע הענט זענען איצט אָנגעצונדן...

דער פירשט קוקט זיך איין מיט דער גרעסטער אָנשטרענ־גונג אין יעדער נאָנע באַזונדער, און ווען אלע זענען שוין דורכגעגאנגען, ברעכט ער אויס מיט א טיף אינערלעכן שמערץ:

— איך וועל זי קיינמאָל נישט דערקענען צווישן אזוי פיל שוועסטער!... גיכער וועל איך צווישן מיליאָנען שטערן [illegible] שטערן געפינען — אויב ער איז נאָך נישט פארל[illegible]

פירשטין

איז צונעקומען, זעט זײַנע טרערן, שטרײַכט זי

דו װײנסט?! אָ! אַ װאונדער איז געשען! דו, דער אומגלויבּיקער, האָסט ענדלעך פאַר גאָט געפונען טרערן!...

פירשט

ניין, דאָס האָב איך מײַן זון באַװײנט, װעלכער איז געשטאָרבן...

פירשטין

זײ זענען דאָך געשטאָרבן אַלע דרײַ...

פירשט

איך האָב דעם זון באַװײנט, װעלכער האָט געלעבט...

די פריאָרין

דערנענטערט זיך צו זײ

האָט איר שוין געענדיקט אײַער אײנזאַם געבעט?

פירשט

ניין מײַן געבעט הײב איך ערשט אָן...

די בײדע פרויען קוקן זיך איבער פאַרװאונדערט — דער פירשטײַן גערנישט.

די גלאָקן קלינגען...

דער פאָרהאַנג פאַלט.

ענדע.

דער פרילינג גייט!

דראמאטישער עטיוד אין איין אקט

געדרוקט צום ערשטן מאָל יידיש אין „צוקונפט" ניו־יאָרק 1914
געדרוקט רוסיש (איבערזעצט פון מחבר) אין זשורנאל „סאָווריע-
מעננאי זשעגשטשינאַ" וואַרשע, 1914

פּערזאָנען

זינאַ
אַ לערערין, 30 יאָר אַלט

לילא
איר יונגערע שװעסטער

ראַפאל
זײער יונגערער ברודער

שטערן
אַ פּריקאַזטשיק

פ'נעשעט אויף א זמער־וואוינונג, אין א פרילינגס־אָוונט.

א גאַסט־צימער, וואָס דינט אויך צוגלייך פאַר אַן עס־צימער. נישט רייך, נאָר ריין, ציכטיק און בכבודיק. פון מעבל און פון די געהאָפטענע בילדער אויף די ווענט, ווי אויך פון אַנדערע כאַראַקטעריסטישע איינצעלהייטן איז קענטיק, אַז דאָ וואוינען נישט קיין מאַנספּילן.

אין שטוב איז אַ ווײַלע קייצער נישטאָ.

I

זינא

קומט אַריין פון קיך, טראָגנדיק אייניקע גלעזער מיט טעצלעך.

נאָך איר גייט ראַפאַל מיט אַ זידיקן סאַמאָוואַר.

באַלד, האַלט נאָך אַ ווײַלע... איך וועל עפּעס אונטער־שטעלן, זאָלסט מיר נישט איינשמירן דאָס טישטוך...

זי טוט עס.

אָט איצט קענסטו שוין אוועקשטעלן דעם סאַמאָוואַר.

ראַפאַל

שוין אוועקגעשטעלט און איך בין שוין נישטאָ!

וויל כאַפּן זיין ראָק, וועלכער ליגט אין אַ זייט אויף אַ שטול און איז שוין גרייט צו לויפן.

זינא

נעמט גלאַסן בײַ אים אַוועק דעם ראָק

האָסט אַ טעות, ביזסט נאָך דאָ...

ראַפאַל

אַז איך זאָג אויף מיין ערנוואָרט, אַז איך בין נישט דאָ —

ווייס איך דאָך בעסער... גיב אהער! איך מוז לויפן, מען ווארט אויף מיר.

(ווײל בײ איר צונעמען דעם ראָק.)

זינא

וועט זי אביסל צוווארטן. איך דארף דיך דאָ האָבן.

ראפאל

נאָך וואָס?! וואָס איז עס היינט פאר א יום-טוב. שטערן קומט דאָך יעדן אָוונט...

זינא

שש... ער וועט דערהערן...

(הײזט צו דער טיר)

ראפאל

אויף מיין ערנוואָרט, דאָס איז פראָסט א רציחה! ווייל דאָרט זיצט זיך א פרעמדער מאן מיט מיין שוועסטער, זאָל דערפאר מיין אייגענע סאָניעטשקע מוזן ווארטן אויף מיר אפשר שוין צען מינוט!

זינא

נו, נו, סאָניעטשקע איז נאָך דערווייל נישט דיין „אייגענע", אָבער הער שטערן — הם... קען זיין... אפשר היינט, מאָרגן..

ראפאל

(אין גאנצן געענדערט)

אזוי?! טאקע!... הייסט עס — לילא און שטערן? וועל איך שוין באלד האָבן א שוואָגער?! אוי, זינא! זינאטשקע!.

(ווײל זי ארומכאפן)

זינא

(װערט זיך. פארנומען מיט אויסלייגן קאָנפיטורן אויף טעצעלעך.)

לאָז אָפּ! וועסט מיר נאָך עפּעס צוברעכן.

ראפאל

נו, אזוי איז שוין עפּעס אנדערש... וועט שוין סאָניעט-שקע מוזן אביסל צוווארטן. איז וואָס נאָך דארפסטו זאָל איך טון?

זינא

גיב א לויף און ברענג מיר וואורשטלעך מיט אויפשניט.

ראפאל

איך לויף!

לויפט

זינא

וואַרט!

ראפאל

איך וואַרט...

זינא

נעם א שיסעלע פון קיך און ברענג אויך א ביסל זויער־קרויט. הער שטערן האָט ליב וואורשטלעך מיט זויערקרויט.

ראפאל

יאָ, איך ווייס! באלד וועט עס אלץ זיין אויפן טיש!

אָב אין קיך.

II

זינא

גיסט אָן טיי אין דריי גלעזער, צושטעלט זיי, ליגט אוועק ביי זיי סערוועטלעך, שטעלט אוועק קאָנפיטור, טיי־געבעקס. קענטיק אַז זי טוט די אַרבעט כמעט מיט א מוטערלעך געפיל. דערנאָך גייט זי שטיל צום טיר, קלאפט אָן שטיל, און נישט באַקומענדיק קיין ענטפער, עפנט זי די טיר און וויל אַריינגיין, אָבער באלד אויף דער שוועל, בלייבט זי ווי פארשטיינערט. קענטיק, אַז זי האָט דאָרט עפּעס שרעקלעכעס דערזען... פון דער טיף פון צימער הערט זיך באלד לילא׳ס דערשראָקענער פארשעמטער אויסגעשריי... זינא שפרינגט צוריק אָפּ, פאַרקלאַפּט פאַר זיך די טיר און באהאלטנדיק דאָס פנים איןביידע הענט, פאלט זי אויף דעם נאָענסטן שטול.

אך, אך... לילא! זי... ער... לילא... מיין לילא... ביי מיר אין שטוב... אך... אך...

זי בלייבט אזוי א לענגערע ווײַלע. גלייך ווי א שווערער שטיין האָלט פאלנדיק פון דער הויך אויף איר קאָפּ, זי אינגאנצן פארטויבט.

III

ראַפּאל
קומט פון קיך מיט א שיסל.

ראפאל

שוין! אפילו אליין אויסגעוואשן די שיסל. פאר אַ שוואַ-
גער איז גאָרנישט צו שווער...

באמערקט איר צושטאנד

וואָס איז דיר, זינא?!

זינא

באהערשט זיך

גאָרנישט... גאָרנישט... וואָס האָסטו געזאָגט?

ראפאל

דער קאָפּ טוט דיר וויי?

זינא

יאָ... ס'הייסט ניין — אביסל...

ראפאל

האָסט באדארפט איצט גיין אויף דער לופט שפּאצירן,
וואָלט דיר דער קאָפּ נישט וויי געטון. נאָר איך ווייס —
האָסט מורא איבערצולאָזן לילא מיט שטערן אליין...

זינא

עט, וואָס דו פּלאפּלסט דאָרט... דארפסט זיך שעמען
אזוי צו רעדן וועגן א שוועסטער... קום, וועל איך נאָך
דיר פארשפּאַרן די טיר.

אָפּ אין קיך

ראפאל

גייט איר נאָך

איך מיין נישט חלילה, דאָס וואָס דו מיינסט... איך מיין
נאָר... איך מיין גאָרנישט...

אָפּ.

IV

לילא און שטערן
קומען ארויס פון איר צימער. ביידע זענען זיי שטאַרק פארשעמט,
נישט אויפצוהויבן די אויגן... נאָר ווען זיי באמערקן, אז זינא

איז נישטאָ, ווערן זיי מיט אַ מאָל דרייסטער, קוקן זיך איבער מיט אַ פּיל באַדייטנדיקן שמייכל.

שטערן

דאָס הייסט: „פאַרשאָטן"...

חיל אָרויסשיסן מיט אַ געלעכטער.

לילא

ש־ש־ש... נישטאָ וואָס צו לאַכן... דאַרפסט זיך שעמען!..

שטערן

גערעכט... אָט גיי איך שוין און נעם זיך שעמען...

לילא

מיר איז די זאַך גוואַלדיק אומאַנגענעם!...

שטערן

האָסטו מורא, אַז זינא וועט דיך אָפּשמייסן! כי, כי, כי...

לילא

ש־ש!... אָט גייט זי... האַלט זיך כאָטש מענטשלעך...

V

זינא

קומט פון קיך, באַמערקנדיק די ביידע, בלייבט זי שטיין אויפן אָרט, גלייך ווי זי וואָלט עס דאָ באַדאַרפט זיך שעמען... מיט אַראָפּגעלאָזענע אויגן גייט זי צו צום טיש, זעצט זיך אַוועק אויף איר פּלאַץ און וואַרט. פּויזע

לילא

רופט זיך אָן די ערשטע מיט אַ געמאַכטער דרייסטקייט.

הער שטערן, איר וועט טרינקען טיי? דאַכט זיך, אַז אייער טיי איז שוין אינגאַנצן קאַלט געוואָרן... קומט אַהער צום טיש.

זינא

כאַפּט מאַשינאַל, גיסט אָן אַ צווייטע גלאָז טיי און שטעלט עס אַוועק פאַר שטערנען, וועלכער איז צוגעגאַנגען צום טיש.

אפילו נאָך וואַרעם, נאָר איר האָט דאָך ליב גאַנץ הייסע טיי...

שטערן

א דאנק...

טרינקט.

לילא

פריי.

פאר מיר איז מיין טיי געגוג ווארעם... איך האָב פיינט, אז טיי בריט די צונג.

שטערן

זאָגט דעם אמת, אז איר האָט מורא דערפאר, וואָס מענטשן זאָגן, אז הייסע טיי שאדט דער שיינקייט פון געזיכט...

לילא

איר האלט מיך פאר מער באנאל, ווי איך בין...

שטערן

אנטשולדיקט, פריילין לילא, איך האלט אייך גאָרנישט פאר באנאל. פארקערט, איר ווייסט עס גוט, אז איך האלט אייך פאר א זייער פאָרטגעשריטענע, דרייסטע און פרייע פרוי — כ׳מיין פריילין!...

לילא

צולאכט זיך

כא-כא-כא!... איר מיינט, אז מיך באליידיקט דער נאָמען „פרוי״?

שטערן

פארענטפערט זיך

ניין, גאָט באהיט...

לילא

פרוי — פריילין... היינטיקע צייטן איז עס אלץ איינס!... אָן אונטערשיד...

זינא

וואָס רעדסטו, לילא?

לילא

פארדאָן.

זינא

באמיט זיך ניִשט ארויסצוווייזן איר אויפרעגונג

דו ווייסט דאָך ווי איך לייד, ווען דו נעמסט אזוי ריידן...

לילא

געמאכט

אנטשולדיק...

זינא

דו ווייסט, וויפיל געזונט עס קאָסט מיך צו הערן אזעלכעס פון דיר...

לילא

איך וועל שוין נישט מער...

זינא

פארשטייט, אז לילאס אנטשולדיקונג איז נישט מער ווי א חוזק.

אך, לילא, לילא...

מער געפינט זי נישט קיין ווערטער און זי ווערט אנטשוויגן.

לענגערע פויזע.

שטערן

דער אָוונט היינט איז אזא שיינער.. פויגעלעך זינגען, ס'שמעקט די אקאציע, צום שכור ווערן... אלץ ערוואכט צום לעבן, צו ליבע... פרילינג! געבענשטער פרילינג!...

לילא

איר פּאָעטיזירט, ווי א פּראָפעסיאָנעלער פּאָעט.

שטערן

איר האָט אויך זייער נישט ליב די גראָע פּראָזע פון אלטעגליכן לעבן. נישט מער איר סטארעט זיך אלץ אויסצולאכן. אזא מאניערע איז ביי אייך... איר זענט א... א...

לילא

א וואָס מיינט איר, זאָגט ארויס, שעמט זיך נישט...

שטערן

א — היינטיקע...

לילא

צעלאכט זיך אויפ'ן קול, לאנג. פריי, אריבערבויגנדיק זיך מיטן שטול, כמעט צו פאלן.

י נ א

לילא, וואָס איז מיט דיר? פארוואָס לאכסטו אזוי, לילא! וועסט אומקערן דעם שטול! לילא, וועסט פאלן!...

כאפט אונטער דעם שטול.

שטערן

שפרינגט־אויף

איר וועט זיך צושעדיקן!...

ראפּאל

ברענגט די ווארשטלעך מיט זויערקרויט.

ראפאל

אָט זענען די ווארשטלעך!

לילא

שפרינגט־אויף

בראוואָ ראפאל! גאָט אליין האָט דיך פון הימל אַראָפּגעוואָרפן מיט די ווארשטלעך! הער שטערן איז הונגעריק.

שטערן

איך האָב דען געזאָגט?...

לילא

איר דארפט נישט זאָגן: איך פיל עס...

ראפאל

די ווארשטלעך זענען הייסע און דיקע, ווי דער הער שטערן האָט ליב...

לילא

א ליגן, ראפאל! הער שטערן האָט ליב נאָר פּאָעזיע...

ראפאל

יאָ... אָבער דיקע, הייסע ווארשטלעך מיט זויערקרויט האָט ער אויך ליב...

לילא

שיסט ווידער אויס מיט א געלעכטער

כא, כא, כא! הער שטערן האָט ליב ווארשטלעך מיט פּאָעזיע און זויערקרויט!...

ענדיקט

לילא

איז זויערקרויט... אָבער דאָס אַלץ צוזאַמען איז נישט וויכטיק. וויכטיק איז דאָס, וואָס דיין מיידל וואַרט שוין דאָרט אויף דיר...

ראפאל

ערגוואָרט — געטראָפן! פון וואַנען ווייסטו?...

לילא

דיין פּנים האָט דאָס מיר אויסגעזאָגט...

ראפאל

יאָ... איר וועט דאָך מיר אַנטשולדיקן, הער שטערן?... איך וואָלט אַפילו היינט געוואָלט זיין דאָ מיט אייך... דווקא היינט... ערגוואָרט...

לילא

וואָס דאַרפסטו זיך דאָ אַנטשולדיקן! לויף צו דיין מיידל; עס איז דאָך עפּעס היינט פרילינג, ברודער! אַלץ ערוואַכט צום לעבן, צו ליבע! אַ נו ברודער, מאַרש צו דער ליבע!

שטופּט אים אַרויס

זינא

שמייכלט צו שפערענען

וואָס זי רעגירט עס היינט אויס אַ וועלט...

לילא

נו, און איצט צו די וואורשטלעך!

נעמט אַרום זינאַ'ן און שטערנען און זינגט די מאַרסעליעזע:

„אַלאָן לעז-אַנפאַן דע לאַ פּאַטריע..."

שטערן

באַפרייט זיך

איך דאַנק, איך וויל נישט עסן.

לילא

פאַרוואָס? פלוצלינג... פון דער העלער הויט...

זינא

הער שטערן האָט זיך געוויס אויף דיר באַליידיקט.

לילא

וואָס דיר קען איינפאַלן. ס'הויבט זיך אַפילו נישט אָן.

שטערן

ווער זאָגט עס. איך באַליידיקט אויף פריילין לילא? פאַר־קערט. איך האָב זייער ליב, ווען זי איז אַזוי פריילעך. ביי אונז אין געשעפט איז אייביק אַזוי לאַנגווייליק, טרויעריק, איבערהויפט די לעצטע צייטן, ווען ס׳גייט נישט אוועק דער טאָג אָן אַ באַנקראָט. דער באַלעבאָס גייט אַרום אָן אָנגעבלאָזענער, קיין קונה זעט מען נישט אויף אַ רפואה, ס׳לעבן ווערט אַזש פּאַרמיאַוסט!... איז ווען ס׳קומט ביינאַכט, ס׳געשעפט ווערט פאַרמאַכט, מען ווערט פּטור פון דעם באַלעבאָס מיט זיין זויערער מינע און מען גיט זיך אַ כאַפּ אַריין אין וואַגאָן צו פאָרן צו אייך אויפן זומער־וואוינונג, איז טאַקע... פילט מען זיך טאַקע גאָר אַן אַנדער מענטש... פונדעסטוועגן דאַרף מען שוין גיין...

חיל זיך געזעגענען

זינא

פאַרוואָס־זשע ווילט איר אוועקגיין?

לילא

פרעג נישט, זינא. מען דאַרף נישט פרעגן. ער וויל גיין טאָ זאָל ער זיך גיין...

זינא

אָבער פאַרוואָס?

לילא

וואָס גייט עס דיך אָן. אפשר פילט זיך הער שטערן איצט נישט גוט מיט אונז. אפשר וויל ער בלייבן אליין מיט זיך, מיט זיינע געדאַנקען. הער שטערן איז אַ פרייער מענטש און קאָן טון, וואָס אים געפעלט.

זינא

אין פאַרלעגנהייט

יאָ. אַ פרייער מענטש... ווער זאָגט דען אַנדערש... אָבער דאָך...

לילא

וואָס דאָך?

זינא

ארפּלאָזנדיק די אויגן

איך מיין, אז נאָכדעם וואָס דאָ איז געשען...

לילא

וואָס געשען? וואו געשען?

זינא

נאָך שטילער

אָט... כ'מיין... וואָס דאָרט...

לילא

ווער? ווען? וואָס רעדסטו עפּעס?

זינא

אָט איצט... דאָרט...

לילא

איך פארשטיי נישט... איך ווייס נישט, וואָס אייגנטלעך ווילסטו?...

זינא

אָבער ער פארשטייט עס... ער פארשטייט עס שוין גוט...

שטערן

מיך מיינט איר?

זינא

איר וועט דאָך נישט לייקענען, נאָכדעם וואָס איך האָב אליין געזען, מיט מיינע אייגענע אויגן... בעסער וואָלט איך עס נישט דערלעבט צו זען!... בעסער וואָלט איך פריער...

זי ווישט די טרערן

איידער...

שטערן

פרייליין זינא. צום בעסטן וועט זיין, אז מיר וועלן דער-פון גאָרנישט ריידן... א גוטע נאכט.

דערלאנגט איר די האנט

זינא

קוקט אויף אים מיט דער גרעסטער פארוואונדערונג, נישט גע-בנדיק איר האנט

ווי הייסט... נאָכדעם וואָס איז דאָרט געשען... נאָכדעם וואָס איר האָט זיך דערלויבט... איר קאָנט דאָך דאָס מיר נישט אָפּלייקענען אין די אויגן. איך האָב דאָך געזען... נאָך דעם אַלעם גייט איר זיך גאָר אַוועק ווי קיינמאָל גאָרנישט...

לילא

וואָס ווילסטו, זינא? וואָס האָסטו זיך היינט צוגעטשעפּעט צום הער שטערן?

זינא

צוגעטשעפּעט זאָגסטו?... דו זאָגסט עס!... לילא!... נו, זאָגט שוין איר אַליין, הער שטערן... רופט איר זיך אָן...

שטערן

אַז איך ווייס נישט וואָס... וואָס אייגנטלעך איר ווילט פון מיר?

זינא

איר ווייסט נישט... איך האָב אייך געהאַלטן פאַר אַזאַ אָרענטלעכן מענטש, פאַר אַזאַ פיינעם מאַן – און צום סוף... אַך גאָט מיינער!... זאָגזשע שוין דו אַליין, לילא!

לילא

איך האָב נישט וואָס צו זאָגן און פאַרדריי מיר נישט דעם קאָפּ...

זינא

פאַרוואָס לייקנסטו, לילא?... ווי קאָנסטו עס לייקענען, ווען איך האָב מיט מיינע אייגענע אויגן געזען!

לילא

דרייסט

איך לייקן גאָרנישט! האָסטו געזען, איז פאַרפאַלן!...

זינא

צו שטערן

נו זעט איר שוין... און איר האָט געוואָלט זיך אַזוי אַוועקגיין, גלייך ווי קיינמאָל גאָרנישט...

שטערן

איר מיינט דען, פרייליין זינא, אז איצט האָב איך שוין מער נישט קיין רעכט פון דאנען אוועקצוגיין... ס'הייסט, דייטליך גערעדט, וואָס פארלאנגט איר דען פון מיר נאָכדעם, ווי אייער שוועסטער האָט זיך מודה געווען? דאָס האָט אייגנטליך געדארפט פארבלייבן בלויז אונזער סוד... אזוי האָבן מיר, הייסט עס — מיט אייער שוועסטער באשלאָסן.

זינא

איר האָט באשלאָסן? ווי, הייסט עס, איר האָט באשלאָסן... און די וועלט? וואָס וועט די וועלט זאָגן?

שטערן

אָך, די וועלט... לאָזט די וועלט צורו, און זאָל זי אייך צורו לאָזן... ס'איז צייט — דאכט זיך, איר זאָלט שוין וויסן, אז די פראגע איז שוין צו אלט, פארשימלט און געננוג לעכערליך... די וועלט... די וועלט... הע!

זינא

נו, און איר אליין?... און זי?... איך קוק אויף דיר, לילא, און איך דערקען דיך נישט!... איך האָב דיך אלע מאָל געהאלטן פאר אזא... פאר אזא ריינע...

לילא

שטאָלץ

איך בעט דיך, זינא, זאָלסט זיך רעכנען מיט די ווער-טער. דו האָסט קיין רעכט נישט מיך צו באליידיקן...

שטערן

איך מיין אויך, אז דאָס דארפט איר נישט טון. לילא בלייבט ערליך און ריין, ווי זי איז ביז איצט געווען...

זינא

מיט א שטראָל פון פרייד

הייסט עס, אז איר האָט מיט איר חתונה?...

לילא

נערוועז

איך בעט דיך, זינא, מיש דיך נישט אריין אין אונזער

לעבן.... וואָלסט פיל בעסער געטון, ווען דו רעדסט גאָרנישט וועגן דעם אַלעמען...

זינא

אום גאָטעס ווילן... איך מוז דאָך! איך בין דאָך דיין עלטערע שוועסטער. אויף מיינע הענט ביזטו אויסגע־וואקסן: איך בין דאָך אין דיין לעבן געווען כמעט דאָס זעלבע, וואָס א מאמע... האָב איך דען איצט, אין אזא מאָמענט... האָב איך דען ס׳רעכט, מעג איך דען אין דער מינוט, ווען ס׳וויגט זיך דער גורל פון דיין גאנץ לעבן, בלייבן גלייכגילטיק?... הער שטערן, איך האָב אלע מאָל געגלויבט אין אייער ערלעכקייט, אין אייער אָרנטלעכקייט. איר שטאמט דאָך פון אזא פיי־נער פאמיליע... שוין באַלד א האלב יאָר, ווי איר גייט צו אונז אריין... איך האָב דאָך געזען, אז דאָ קומט עפעס פאָר, נאָר איך בין געווען זיכער, אז דאָס איז גאָר עפּעס אנדערש... און איך האָב געוואָרט, אז אָט־אָט... יעדן טאָג בין איך געווען זיכער, אָט קומט איר און רעדט וועגן אייער חתונה מיט לילא... נו, האָט איר ביז איצט געצעגערט... נו, האָב איך זיך נישט דערוואַרט... אָבער איצט וועט איר דאָך שוין די זאַך אויף ווייטער נישט אָפּלייגן... איר זענט דאָך א פיינער מאן... איר זענט דאָך א פאראנטוואָרטלעכער מענטש... איצט קאָן עס דאָך שוין אזוי לענגער נישט דויערן.. דאָס פארשטייט איר דאָך אליין... איר זענט דאָך פון אזא אָרנטלעכער פאמיליע — נישט אבי ווער פון גאס!..׳ נו, פארוואָס ענטפערט איר נישט. הער שטערן? פארוואָס זאָגט איר נישט אייער וואָרט?... איר זענט דאָך אן אָרנטלעכער מענטש... נו, זאָגט־זשע שוין אייער וואָרט...

פויזע

שטערן

רעדט צו זינא, קוקנדיק אויף לילאן

באמת, פריילין זינא — איר שטעלט מיך אין א פארלע־

גנהייט... פרײלין לילא ווייסט אלץ, מיר האָבן וועגן דער פראגע נישט איינמאָל גערעדט...

זינא

ווידער מיט א שטראַל פון פרייד

האָט איר יאָ וועגן דעם גערעדט?!

שטערן

יאָ, אָבער, ס'הייסט, אנדערש... מיר האָבן די פראגע באהאנדלט פרינציפּיעל... מיינט נישט, אז מיר זענען לייכטזיניקע קינדער, אָדער גלאט אזוי ניין, אויב איר האָט אזוי געמיינט האָט איר א טעות געהאט, גאָר א שטארקן טעות...

זינא

גאָט זיי דאנק!...

שטערן

איר זאָגט חתונה האָבן... יאָ, איך זאָג נישט, אז איך בין פּרינציפּיעל א קעגנער פון חתונה. פארקערט, חתונה דאָס איז נישט-קיין שפּילעכל... דאָס איז נישט קיין קינדער-שפּרונג... דאָס איז די ערנסטעסטע טאט אין מענטשנס לעבן... א קלייניקייט! ס'איז דאָך אויפן גאנצן לעבן... מיר האָבן וועגן דעם נישט איינמאָל מיט פריי־לין לילא גערעדט — און פרײלין לילא פארשטייט עס אויך, אַז... נו, זאָל זי עס אויך אליין זאָגן. זי וועט עס בעסער איבערגעבן... א שוועסטער מיט א שוועסטער ריידן זיך גיכער צוזאמען אין אזעלכע פאלן. זיי באַר־שטייען זיך בעסער... נו, זאָגט עס אליין, לילא.

לילא

נערוועז

איך האָב גאָרנישט וואָס צו זאָגן! איבריקנס, דארפסטו עס, זינא, אליין פארשטיין... וואָס, א קינד ביזטו?...

זינא

אז איך פארשטיי אָבער דאָך נישט, וואָס איך דארף דאָ פארשטיין!...

שטערן

פאר פרײלין לילא איז שווער צו רײדן מיט אײך װעגן דעם אין מײן געגנוואַרט... נו, דאָס איז גאַנץ פאַר־שטענדלעך. װעל איך טאַקע איצט אַװעקגײן דאָס װעט זײן דאָס בעסטע.

קוקט אויפן זײגער

שוין באַלד צען! איך װעל קומען באַװײזן צום לעצטן צוג, װאָס גײט אָפּ אין שטאָט אַרײן. אַדיע...

לילא

דערלאַנגט אים די האַנט

אַדיע, מאָרגן װעלן מיר זיך דאָך זען?...

שטערן

ס'הײסט... איר מײנט...

לילא

װאָס איז דען דאָ צו מײנען... מאָרגן קומט צו אונז צו פאָרן, װי יעדן אָװנט...

שטערן

אויב איר מײנט אַזוי איז... גוט! װעל איך קומען... אַדיע.

אָפּ

VI

זינא

שטױנט

און דו האָסט אים געלאָזט אַזוי אַװעקגײן?!

לילא

װאָס דען? כ'האָב געדאַרפט אים מיט געװאַלט פאַרהאַלטן? אַך, זינא, דו ביזט אַזאַ קלוגע, און דאָך רעדסטו װי אַ קינד.

זינא

איך, אַ קינד? איבעריקנס... אפשר... זאָל שוין זײן אַזוי. איך פאַרשטײ באמת נישט, װאָס דאָ טוט זיך. נו... זאָג זשע דו מיר, זאָג מיר אַלץ... איך בין דאָך כמעט

א מאמע דיר געווען!... נו, רעד איצט צו מיר, ווי צו א מאמע!...

לילא

ניין! נאָר נישט ווי צו א מאמע. איך וויל נישט. ווי צו א פריינדין וועל איך צו דירריידן, ווי צו א שוועסטער...

זינא

זאָל זיין. נאָר זאָג מיר אַלץ אָפן... אָ, א קאַלטער שוויס האָט מיר אזש באַגאָסן!...

זי ווישט דעם שטערן

לילא

נאָר באַרואיק זיך. 'הער מיך אויס רואיק...

זיי זעצן זיך אַוועק אויף א דיוואַן

זינא

איך בין שוין רואיק, נו, זאָג... נו, רייד שוין... ווי האָסטו עס געקענט זיך אזוי פארגעסן?... געוואַלט — דו, דו... ניין! איך וועל עס נישט איבערטראָגן... מיין לילא!... מיין לילא!...

זי וויינט

לילא

הערצלעך

זינא... זינעטשקע טייערע... באַרואיק זיך. איך ווייס, אז דו ווילסט נאָר מיין גליק... איך ווייס, אז דו ביזט מיין בעסטער, מיין נאָענטסטער פריינט... איך ווייס עס גוט. און דערפאר בעט איך דיך — פארשטיי מיך. סטאַרע זיך מיך פארשטיין...

זינא

וואָס זאָל איך דאָ פארשטיין? זאָג מיר?

לילא

פארשטיי, אז איך האָב פולע רעכט צו לעבן נאָך מיין פארשטאנד נאָך. איך בין דאָך שוין נישט קיין קינד. פאר מיינע טאַטן בין איך אליין פאראנטוואָרטלעך, און נאָר פאר זיך אליין...

זינא

זאָל זיין אזוי. אָבער פארוואָס האָסטו עס געטון? פאר־וואָס?!

לילא

ווייל... איך וויל לעבן! איך וויל זיין פריי!...

זינא

וואָס הייסט ביי דיר — פריי?...

לילא

פריי ווי דער מאַן! וואָס ס'איז דערלויבט יעדן הער שטערן, דאָס איז אויך מיר דערלויבט. איך בין נישט ערגער פון זיי, און איך וויל אין דער הינזיכט אויך נישט זיין בעסער פון זיי!

זינא

ווי פארווירט

לילא! לילא! דאָס זאָגסטו?!... הייסט עס — אויב איך האָב אייך ביידע פארשטאַנען — איז דאָס אלץ ביי אייך גע־ווען נישט מער ווי א שפּילעכל!... גאָט מיין איינציקער! הייסט עס, אז איר האלט גאָרנישט ביי חתונה האָבן?! געוואלד!... איך וועל דאָ פון זינען אראָפּ!...

לילא

בארויק זיך נאָר, און לאָמיר ריידן ווי מענטשן...

זינא

שלאָגט איר איבער

איך וויל נאָר איינס וויסן: צי האָט שטערן מיט דיר חתונה צי נישט? דאָס זאָג מיר נאָר!...

לילא

פארוואָס פרעגסטו נישט, זינא, צי וועל איך מיט אים חתונה האָבן?...

זינא

קוקט אויף איר שטאַר

וואָס? דו ווילסט נישט?!...

לילא

ניין, איך וויל נישט!...

זינא

נאָך דעם אַלעמען קענסט דו נאָך נישט חעלן!... פאר־וואָס־זשע איז דאָס דאָרט געשען, אויב דו ווילסט אים נישט?!

לײלא

אָבער פאַרשטײ דאָך, זינא, אַז דערמיט וואָס צווישן אונז איז געשען זענען נאָך נישט אויסגעגלײכט געוואָרן אַלע אונטערשידן, וואָס עקזיסטירן צווישן אונז בײדע... יע־דער מאַן וועט דיר זאָגן, אַז אַ פרוי אויף אַ ווײלע, איך מײן — אַ פרוי פאַר אַ צײטווײליק פאַרגעניגן, אָדער לײ־דנשאַפט, און אַ פרוי אויפן גאַנצן לעבן, ס׳הײסט אַ װײב, אַ פרײנט, אַ לעבנס־באַגלײטער, אַן אײנציקער חבר, דאָס איז נישט אײנס און דאָסזעלבע... אמת, מיר געפעלט שטערן... זײן מענערישע קראַפט האָט מיך באַזיגט. איך האָב זיך אונטערגעגעבן זײן יונגער, געזונטער לײ־דנשאַפט, ווײל איך בין אַלײן אויך יונג, געזונט און לײדנשאַפטלעך... אָבער מײן אײנציקער לעבנס־פרײנט, מײן אײנציקער הערשער, מײן מאַן און געליבטער אויפן גאַנצן לעבן — דאָס קאָן אַזאַ הער שטערן קײנמאָל נישט זײן! אויף דעם זענען מיר צו ווײט, אײנס פון אַנדערן צו פאַרשידן... צו פרעמד... און...

זינא

אויסער זיך

גענוג! איך דאַרף נישט מער!... אַך, ס׳איז דאָך מיר פינסטער געוואָרן אין די אויגן!... וואָס איז פון דיר פלוצלינג געוואָרן? איך האָב דאָך פון דיר קײנמאָל אַזעלכע ווערטער נישט געהערט!... איך דערקען דיך נישט!... גלײך ווי דו וואָלסט גאָרנישט געווען מײן שוועסטער...

לײלא

ווײל זי באַרואיקן

אבער פאַר וואָס זאָלסטו אַזױ איבערטרײַבן, זינא? באַרו־

איך זיך נאָר און נעם די זאַך אויפ'ן רואיקן פאַר־שטאַנד, וועסטו דאַן אַלץ גאָר אַנדערש זען... גלויב מיר, זינא, די פאָרשטעלונגען, וועלכע דו האָסט וועגן מאָראַל, האָבן גאָרנישט צו טון מיט מיין טאַט, איך מיין — מיט דעם, וואָס איז געשען צווישן מיר און שטערן... איבערהויפּט, די גאַנצע געשיכטע ווייזט זיך דיר נאָר אויס שרעקלעך דערפאַר, ווייל דיינע איבער־צייגונגען זענען פאַרבליבן פאַר די היינטיקע צייטן, פאַר די באַדינגונגען פון היינטיקן לעבן צו קאָנסערוואַטיוו...

זינא

איך ווייס, דו רעדסט מיר אויס מיינע צוויי און דריי־סיק יאָר... אָבער דאָס מאַכט מיר נישט אויס. פאַרקערט: איך בין שטאָלץ אויף מיינע — ווי דו רופסט זיי אָן — קאָנסערוואַטיווע איבערצייגונגען, וועלכע האָבן מיך גע־פירט דערצו, אַז איך האָב פאַרטריבן פון זיך מיין גע־ליבטן חתן נאָר דערפאַר, ווייל ער האָט געוואַגט זיין פרעך און וואולגאַר מיט מיר... אפשר האָט ער מיך ליב געהאַט... איך אים האָב זיכער געליבט, ער איז דאָך געווען דער ערשטער מאַן, וועלכן איך האָב אוועקגע־שענקט מיין האַרץ און מיינע געפילן... אָבער אין דעם מאָמענט, ווען ער האָט זיך דערלויבט גרינגשעצן מיין ערע, מיין מיידלשע ריינקייט, דאָס טייערסטע, דאָס שטאָלצעסטע, וואָס איך האָב געהאַט אין מיין לעבן, אין דעם מאָמענט איז ער מיר געוואָרן פרעמד און פיינטלעך! צוועלף יאָר איז שוין פאַראיבער פון יענעם אָוונט, און נאָך קאָן איך וועגן אים נישט דענקען אָן פאַרדרוס, אָן האַס! יאָ, איך האַס אים נאָך ביזן היינ־טיקן טאָג; אפשר היינט נאָך מער, אַלס דעמאָלט! ווייל ער האָט מיר מיין גאַנץ לעבן אויף אייביק צושטערט!

לילא

דו האָסט עס דיר אַליין צושטערט!... נאָר דו אַליין ביזט דערין שולדיק!...

זינא

שטאָלץ

אויב אומשולד איז שולד, בין איך שולדיק! און איך וויל אויף מיין גאנץ לעבן שולדיק פארבלייבן!..

לילא

דו האָסט ליידער, א ביטערן טעות, זינא. דאס, וואָס דו רופסט „אומשולד״, דאָס איז נישט מער, ווי דער שקלאַ־פישער אינסטינקט, וועלכן דער מאן האט אין דער פרוי איינגעפלאנצט פאר טויזנטער יאָרן! נישט פאר זיך פייניקסט דו דיין לייב, נישט פאר זיך האסטו זיך ענטזאגט פון די היילינקע רעכט פון דיין יוגנט, פון דיין געשלעכט, פון דיין טעמפעראמענט, נאָר פאר אים! פאר דעם איינעם, וועלכער דארף קומען און דיר קויפן לויט אלע פאָרמאליטעטן פון דער הערשענדער אָרדנונג, אויף פּאפּיר, מיט חתימות, מיט עדות, אלס א נייע זאך, נישט באנוצט פון קיינעם פאר אים! אָרימע זינא! דו האָסט זיך גאָר פארקויפט דעם האר, נישט קענענדיק אים! נישט ווייסנדיק, צי ער וועט גאָר ווערט זיין, דו זאָלסט פאר אים אזא גרויסן קרבן ברענגען. צי וועט ער אימשטאנד זיין דאָס געהעריק צו שעצן.. דו האָסט זיך פארקויפט דעם האר, וואָס וועט אפשר קיינמאָל נישט באווילן קומען דיך קויפן, ווייל דו האָסט אויף אים שוין צו לאנג געווארט... ער האָט זיך פארשפעטיקט און דו ווערסט דערפאר גרויזאם באשטראָפט! אפשר קען ער דיך, און לאכט דיך אויס נאָר דערפאר ווייל דו ביזט אזוי איינגעשפּאַרט ריין... אפשר מאכט ער גאָר חוזק פון דיינע איבעריקע מיידלשע יאָרן, פון דיין טריי זיין, ווארטן, און ליידן...

זינא

זאָל זיין אזוי! אויב דאָס, וואָס דו זאָגסט, איז אפילו אמת, ארט עס מיך אויך נישט.

לילא

דאָס איז א ליגן דו לייקנסט פאר זיך אליין... ווי דאָס ארט דיך! ווי דאָס טוט דיר וויי!...

זינא

איך שווער דיר ביי אלעס הייליקן, אז דאָס וואָס איך זאָג, דאָס פיל איך איצט! ווייל נישט אים, דעם אומבאקאנטן, בין איך טריי געבליבן, נאָר זיך זעלבסט...

לילא

נו, ביזסטו א העלדין. דו האָסט אָבער נישט קיין רעכט צו פאָדערן, אז אלע זאָלן זיין העלדן... איבעריקנס — אויב דו מיט דיין האנדלונג ביזט טריי זיך זעלבסט, דיין נאטור און דיין טעמפעראמענט, בין איך אויך מיט מיין האנדלונג זיך אין גאנצן טריי... מאָרגן ווער איך צוואנציק יאָר אלט — וויל איך נישט פארטרייבן פון זיך מיין יוגנט, ווי דו האָסט עס געטון! ביים אָפענעם פענסטער ענטפלעק איך מיינע ברוסטן צום פרילינג און אָטעם איין אין זיך זיין שכור׳ע ליידנשאפט! יאָ! איך וויל זיין שכור! איך וויל זיך אין גאנצן איבערענטפערן דער פרייד פון לעבן! איר אלע לעבט און ליבט אין איין שרעק און ציטערניש... איך אָבער שרעק זיך נישט פאר קיינעם!

זינא

אויסער זיך

אויב דו שרעקסט זיך נישט פאר קיינעם, ביזסטו נישט מיין שוועסטער, און איך וויל מער מיט דיר אפילו נישט וואוינען צוזאמען! איך וויל נישט טראָגן אויף זיך א טייל פון דיין שאַנד!...

לילא

זינא!...

זינא

פאַרלאָז מיין שטוב! איך וויל קיין אומצוכט אין מיין שטוב קיין איין מינוט נישט ליידן!

לילא

גוט... זאָל זיין... וועלן מיר זיך מאָרגן צוגיין...

זינא

ניין! נאָך היינט! באלד, די מינוט, זאָלסטו מיין שטוב פארלאָזן!

לילא

לאָזט אראָפּ דעם קאָפּ און גייט אוועק אין איר צימער.

VII

זינא

גייט צו צום פענסטער, שפּארט אָן דעם קאָפּ אָן פענסטער-ראַם, אָטעמט שווער שפּאצירענדע מיידלעך זינגען אונטער'ן פענסטער *).

דער פרילינג גייט! פון נאָענט-וויַיט,
פון וואלד און בארג לאָזט ער זיך הערן...
דער פרילינג גייט. איך, רוף אים גערן:
קום פרילינג, קום! ברענג אונז דיין פרייד,
קום פרילינג, קום! ברייננ אונז דיין פרייד...

זינא

פארקלאפּט דאָס פענסטער דאָס געזאנג הערט זיך וויַיטער, וואָס א מאָל שוואכער, ביז עס ווערט אינגאנצן שטום.

VIII

לילא

קומט פון איר צימער אָנגעטון, רופט שטיל.

זינא!...

זינא

פארבלייבט אויף דעם זעלבן אָרט, רירט זיך נישט. פּויזע.

לילא

זינא. איך גיי אוועק.

פּויזע

ווילסט זיך מיט מיר אפילו נישט זעגענען?

---

*) לויט דער מעלאָדיע פון רוסישן ליד „וועסנא אידיאָט".

זינא

ענטפערט נישט.

לילא

איך נעם גאָרנישט מיט זיך. אויב דו וועסט מיך מאָרגן נישט זוכן, וועל איך איבערמאָרגן שיקן נאָך מיינע זאכן...

זינא

מאָרגן קענסטו נאָך דיינע זאכן שיקן...

לילא

אָרעמע שוועסטער!... איך בין נישט בייז אויף דיר, ווייל איך ווייס ווי אומגליקלעך דו ביזט. איך פיל עס בעסער פון דיר... דיין הארץ איז געוואָרן הארט פון ליידן און פון קאמף, דיין נשמה איז דיר פארגליווערט ווי אייז פון איינזאמקייט, ווייסט אליין נישט וויפיל טרויער עס ערווארטעט דיך נאָך אין לעבן... זיי געזונט, ליבע שוועסטער, איך האָב דיך ליב און דערפאר טוט מיר זייער, זייער לייד אויף דיר און אויף דיין פאר-שפילטן לעבן...

זי גייט צו דער טיר, סטאַרענדיק זיך איינהאַלטן די טרערן, אָבער אויף דער שוועל ברעכט זי דאָך ארויס מיט א הייס גע-וויין — און אויסשטרעקנדיק די הענט צו „דער שוועסטער, שלוכצעט זי:

זינא!... זינא!... שוועסטער מיינע!...

זינא

בלייבט אויף איר פריערדיקן פלאץ, בעוועגלאָז.

לילא

באהערשט זיך

זיי געזונט!

שנעל אָב.

IX

זינא

קוקט שטאר אויף דער טיר. באלד הערט זיך פון קיך א קלאפ מיט דער טיר, דעמאָלט הייל זי לויפן מיט אויסגעשטרעקטע

הענט, צ־ריקרופן די שוועסטער. אָבער מאַלעכדיק קוים צוריק טריט, האַלט זי זיך באַלד שטאָלץ צוריק, בלייבט שטיין אין מיטן שטוב און ווישט־דעם קאַלטן שווייס פון שטערן. דערנאָך גייט זי צו צום טיש און פאַרלעשט דעם לאָמפּ. פון פענסטער שיינט אַריין אַ העלע לבנה, און איר שיין גייט זי צו צום פענסטער און עפנט עס. אַ גרופּע יונגע לייט, מיידלעך און בחורים, שטייען און לאַכן גאָר נאָנט פון פענסטער, נאָר מען זעט זיי ניט. אַ יונגע שטימע זינגט:

אַלץ לעבט און בליט, דער פויגל שפּילט,
דער פרילינג וועט אים שוין דערנערן...
דער פרילינג גייט, איך רוף אים גערן,
ער קומט אין בלומען איינגעהילט — — —
ער קומט אין בלומען איינגעהילט.
געבענשט זאָלסטו זיין, דו פרילינג מיין!
מיין ליבער וועט זיך היינט אומקערן!...
דער פרילינג גייט, איך רוף אים גערן,
געענדיקט האָט זיך היינט מיין פּיין...

ר א פ א ל

קומט צו צום פענסטער פון דרויסן.

זינא, דו קענסט פאַרשליסן די טיר. מיר וועלן נאָך מיט סאָניטשקען לאַנג שפּאַצירן. די נאַכט איז אַזאַ שיינע, אַזאַ שמעקעדיקע... איך וועל פאַרמאַכן די לאָדן וועט זיך קענען רואיק לייגן שלאָפן...

ער פאַרקלאַפּט די לאָדנס. אין שטוב ווערט מיט אַמאָל שטאַרק פינסטער... דאָס געזאַנג הערט זיך, ווי פאַרשטיקט, ביז עס דערווייטערט זיך...

ו י נ א

בלייבט שטיין ביים פענסטער קוים צו באַמערקן אין דער פינסטערניש, נאָר וואָס ס'הערט זיך איר שלוכצן, פון אָנפאַנג שטיל, דערנאָך, העכער, ביז זי ברעכט אַרויס מיט אַ פאַרצווייפלט הויך געוויין.

לעבן!... לעבן!... לעבן!...

פ אָ ר ה א נ ג

ווען דער טייוול לאכט

שפּאַס אין איין אַקט

דער איינאַקטער איז געשפּילט געוואָרן אין לאָס־אַנדזשעלאָס, אין טעאַטער „קאָנסערוואַטאָריום" (אין 1922), אונטער דער ליטונג און אין דער ענגלישער איבערזעצונג פון מחבר.

אויף שפּאַניש געדרוקט אין וואַרשעווער „Izrael" 1923.

פערזאָנען:

ער
א דראַמאַטורג

זי
זײַן װײַב

ס'געשעט אין זיין ארבעטס-צימער

ער

קומט פון א צווייטן צימער, גייט צום טעלעפאָן וואָס קלינגט

האַלאָ! יאָ. ווער רעדט?—פריער מוז איך וויסן, ווער ס'רעדט... הם... אַלזאָ—אין וואָס האַנדלט זיך עס?

א לענגערע פויזע. קענטיק ער הערט עפעס שרעקלעכעס

מאַדאַם! איך מוז אייך איבעררייסן... ניין! רעדט נישט מער! איר זאָגט מיר באַלד אייער נאָמען, אָדער איך הענג אויף דאָס טעלעפאָן-רערל—איר קענט נישט? נו—הערט-זשע מיין ענטפער: איך האָב אין מיין לעבן באַקומען געגנוג אַנאָנימע בריוו; אָבער יעדעס מאָל האָב איך זיי—נישט לייענענדיק—געוואָרפן אין פייער-מיך וואָלט זייער געפרייט, ווען איך קען איצט אויך אייך וואַרפן אין פייער צוזאַמען מיט אייער אויסגעטראַכטן, אומפאַרשעמטן אַנאָנים... קען איך עס לײדער נישט-לאָזט מיך אויסריידן, מאַדאַם... דאָס איינציקע, וואָס איך קאָן איצט יאָ טון איז-פאַרזיכערן אייך, אַז אייער רכילות האָט גאָרנישט דערגרייכט... איך ליב מיין פרוי ווי פריער און-איך גלויב איר ווי פריער! אַדיע!

ער הענגט-אויף דאָס טעלעפאָן-רערל, בלייבט דאָך שטיין בײם טעלעפאָן זייער אויפגערעגט, באַלד אָבער באַהערשט ער זיך. מיט גרויס אָנשטרענגונג גייט ער צו דער טיר, עפנט זי און פרעגט אַהין אריין

וואָס טוסטו איצט, מערי?—דו גייסט אַוועק?!

זי

קומט אָנגעטון צום שפאַציר, זייער עלעגאַנט: דעם אויבערמאַנטל האַלט זי נאָך אין האַנט

יאָ, מיין ליבער. איך גיי... כ'האָב צוגעזאָגט צו זיין היינט ביי אַדעלאַ.

ער

ווען? ס'הייסט, אין וועלכער שעה דאַרפסטו דאָרט זיין?

זי

פיר אַ זייגער, פאַרוואָס פרעגסטו דען?

ער

גלאַט אַזוי... פיר? דאַכט זיך—נישט קיין פּאַסיקע צייט...

זי

פאַרוואָס?

ער

ווייל... פינף אַ זייגער קומט דאָך איר מאַן אויף מיטאָג.

זי

וועלן מיר טאַקע עסן אַלע דריי צוזאַמען.

זי נעמט אָנטון דעם אויבערמאַנטל

ער

ווען—הייסט עס—נישט זיין אין דער היים צו מיטאָג אויך?

זי

ניין. פאַרוואָס העלפסטו מיר נישט אָנטון?

ער

אַנטשולדיק.

העלפט איר

זי

ביסט עפּעס—דאַכט זיך, צעטראָגן?

ער

דו האָסט ווידער באַנוצט די פּערפום, וועלכע איך האָב אַזוי פיינט...

זי

אָ? יאָ... איך וויל שוין אַמאָל אויסנוצן דאָס פלעשל ביז'ן סוף—און פּטור ווערן פון די פּערפום, וועלכע דו האָסט אַזוי פיינט.

ער

בעסער אַרויסגיסן!

זי

וואָס רעדסטו? פּערפום אַרויסגיסן?! דאָס איז שוין צו פאַרשווענדעריש! און נאָך אַלץ זאָגט מען, אַז די פרוי איז די פאַרשווענדערין, נישט—דער מאַן... א פרוי וועט קיינמאָל נישט איינפאַלן אויסצוגיסן פּערפום...

זי נעמט אַנטון די הענטשקעס

ער

האָסט זיך היינט אויסגעפּוצט...

זי

דאָס וואונדערט דיך אויך?

ער

ווייל דו גייסט דאָך צו אַזאַ אינטימער פריינדין ווי אדעלא...

זי

מעג איך—מיינסטו—אַריבערלויפן צו איר איבער דער גאנצער שטאָט אין שטעקשיך?

ער

וואַרפט אומווילנדיק א בליק אויף אירע פיס, באַמערקט

איך האָב גאָרנישט געוואוסט, אז דו האָסט געקויפט נייע שיך...

זי

נייע שיך און נייע זיידענע זאָקן... ווי געפעלן זיי דיר?

ווייזט קאָקעטיש

דאָס איז נאָך נישט אַלץ, איך האָב נאָך אנדערע שיינע זאכן היינט איינגעקויפט, אָבער מער קען איך דיר איצט נישט ווייזן... אַן אנדערש מאָל! אדיע, מיין ליבער.

גיט אירע ליפּן צום קושן

ער

ווארט. דו גייסט נאָך נישט...

זי

פאַרוואָס?

ער

אויב דו ביסט פארבעטן צום מיטאָג האָסטו נאָך צייט א גאנצע שעה.

זי

האָב איך דאָך דיר געזאָגט, אז איך האָב צוגעזאָגט צו זיין פיר א זייגער.

ער

וועסטו זיין פינף א זייגער.

זי

פארוואָס?!

ער

ווייל... איך דארף דיך איצט נייטיק האָבן.

זי

נייטיק? צו וואָס?

ער

איך וויל זיך מיט דיר בעראטן. איך וויל וויסן דיין מיינונג וועגן מיין נייער דראמע.

זי

ווידער וועגן דיין דראמע „ווען גאָט וויינט"?

ער

ניין. עס האנדלט זיך וועגן א ניי ווערק, וואָס איך וועל אפשר אָנרופן „ווען דער טייוול לאכט!..."

זי

אָ! א שיינער נאָמען: „ווען דער טייוול לאכט"... ער געפעלט מיר בעסער פון נאָמען: „ווען גאָט וויינט"...

ער

ווייל דו ביסט א פרוי...

זי

א דאנק...

ער

דארפסט זיך נישט באליידיקן, איך וויל עס טאקע באווייזן אין מיין דראמע, אז די פרוי...

זי

פארשטעלט אים דאָס מויל מיט דער האנט

שפּעטער. כ'האָב נישט קיין צייט איצט צו הערן

ווייזט אויפן זייגער

פינף מינוט צו פיר:

ער

כ'האָב דאָך דיר געזאָגט. איך וויל נישט, אז דו זאָלסט איצט גיין...

זי

אָבער...

ער

דו ווייסט, ווי איך האָב ליב דיר צו דערציילן מיין יעדע נייע טעמע.

זי

שנעל

איך האָב זיי אויך זייער ליב צו הערן... אָבער — נישט איצט...

ער

ווען דו ליובסט מיין נייעם געדאנק, גיט עס מיר צו גלויבן און באגייסטערונג. מיין פעדער באקומט פליגל...

זי

נו, זאָג איך דיר! שוין דער נאָמען אליין: „ווען דער טייוול לאכט" געפעלט מיר זייער! זעץ זיך אוועק און שרייב! ווען איך וועל צוריקקומען ביינאכט, וועסטו מיר איבערלייענען.

ער

ערשט ביינאכט וועסטו צוריקקומען?!

זי

איך מיין אזוי – א זייגער אכט, ניין... אויף ווידערזען!

גייט שנעל

ער

מערי! בלייב.

זי

איך הייב שוין באמת אָן מיינען, אז מיט דיר איז עפּעס געשען... ביזט אזוי אויפגערעגט... גאָט מיינער! אפשר ביזסטו קראנק?!

לויפט צו, כאפט זיין קאָפּ אין אירע הענט.

ניין, קיין היץ האָסטו נישט... וואָס-זשע דען? גלאט א קאפּריז? ווייסטו דאָך, אז דאָס האָב איך פיינט... דיין ווילן איז ביי מיר אלע מאָל הייליק! אָבער דיין קאפּריז — ווייסטו — גיב איך קיינמאָל נישט נאָך...

ער

דאָס וואָס עס טויג דיר, רופסטו אָן „ווילן", און וואָס עס טויג דיר נישט, גיסטו א נאָמען „קאפּריז", און מאכסט זיך פריי דערפון... אלזאָ, מיין ווילן איז: דו זאָלסט איצט בלייבן מיט מיר!

זי

דו באפעלסט מיר?

ער

ניין... ווען איך וואָלט דיר באַפוילן, וואָלסטו עס דאָך אָנגערופן — „קאפּריז", איך — בעט דיך...

זי

בעט איך דיך, דו זאָלסט מיך נישט בעטן... איך מוז גיין.

ער

דו מוזט?!

זי

איך מוז, ווייל — איך האָב צוגעזאָגט.

ער

וועסטו אָפּרופן דורכן טעלעפאָן און זאָגן, אז דו וועסט פארשפּעטיקן.

זי

ווייסטו דאָך, אז אדעלא האָט נישט קיין טעלעפאָן.

ער

זי האָט נישט קיין טעלעפאָן!... אהא-איצט פארשטיי איך!...

זי

וואָס פארשטייסטו?

ער

מיין דראמע הייבט מיר אָן צו ווערן קלאָר...

זי

געלויבט איז גאָט...

ער

און דער טייוול לאכט...

זי

לאכט.

ער

און דו לאכסט אויך...

זי

ווייל דו ביסט לעכערלעך...

ער

באליידיקט

לעכערלעך? דאָס האָסטו קיינמאָל נישט געזאָגט!

זי

פארלירט זיך

אנטשולדיק, כ'האָב זיך ארויסגעכאפט.

ער

דו האָסט זיך ארויסגעגעבן!

זי

גאָט מיינער! ס'איז דאָך היינט פון דיר נישט אויסצו- האלטן! אזעלכן האָב איך דיך נאָך קיינמאָל נישט געזען... און דאָס אלץ צוליב אזא קלייניקייט? נו, גוט! ווילסט — וועל איך בלייבן...

טוט זיך אויס

ער

דערפרייט

דו בלייבסט?

זי

אָבער נישט אויף לאנג... אינגאנצן נאָכגעבן וועל איך

דיר דאָך נישט... אלע זאָגן אזוי אויך, אז איך גיב דיר צופיל נאָך.

ער

ניין, נישט אויף לאנג. שפעטער קענסטו גיין, וואוהין דו ווילסט; אבי נישט איצט. איצט ביזסטו מיין.

זי

איך בין דאָך אלע מאָל דיין...

ער

יאָ, אָבער איצט ביזסטו עס מער ווי אלע מאָל... איך פיל זיך איצט אזוי גליקלעך, ווי איך האָב זיך קיינמאָל ביז איצט נישט געפילט...

דער טעלעפאָן קלינגט

זי

שפרינגט־אויף

דאָס איז געוויס צו מיר

ער

פארשטעלט איר, ווי א־מווילנדיק דעם וועג צום טעלעפאָן קוקט איר אין די אויגן

דו האָסט דען געווארט אויף א טעלעפאָן

זי

יאָ.

ער

געווארט און געוואָלט אנטלויפן?...

זי

דאָס מוז געוויס זיין אדעלא, זי קען זיך שוין אויף מיר נישט דערווארטן...

ער

האָסטו דאָך געזאָגט, אז אדעלא האָט נישט קיין טעלע־פאָן...

זי

עפעס טשעפעסטו זיך היינט צו יעדן וואָרט...

זי כאפט דאָס טעלעפאָן־רערל

האלאָ! יאָ. ווער?

אנטטוישט

דאָס איז גאָר צו דיר. א פרוי

ער

נעמט דאָס רערל פרעגט

האלאָ, ווער רעדט?

הערט א ווײַלע און — וואַרפט באַלד צוריק מיט כעס דאָס רערל אויפן אַפּאַראַט, אָפּטרעטנדיק און אויפגערעגטער

זי

פאַרוואונדערט

פאַרוואָס האָסטו איר גאָרנישט געענטפערט?

ער

דאָס קען איך דיר נישט זאָגן.

זי

ווער איז דאָס געווען?

ער

דאָס קען איך דיר אויך נישט זאָגן...

זי

א פרוי...

ער

ביסטו אייפערזיכטיק?

זי

אָ, ניין! דו ווייסט, אז אייפערזיכטיק בין איך קיינמאָל נישט געוועזן.

ער

דאָס קען אפשר זיין א באַווייז, אז דו האָסט מיך קיינמאָל אויף אן אמת נישט געליבט; ווייל אייפערזוכט איז א לייבלעכע שוועסטער פון ליבע.

זי

ס'הייבט זיך נישט אָן. אייפערזוכט איז דער ליבעס שטיפמאמע. ליבע איז צו אַלעם ערשטן גלויבן. קען מען דען ליב האָבען גאָט, ווען מען גלויבט נישט אין אים?

ער

דאָס איז א שיינער פאַראַדאָקס! איך וועל אים אויסנוצן

אין מיין נייער דראמע. ערלויבסטו?

זי

פון מיינעטוועגן... אבי לאָז מיך שוין אמאָל פריי...

ער

קוקט אויפן זייגער

ערשט צען מינוט נאָך פיר.

זי

שוין צען מינוט.

ער

...נאָך פיר. איך וועל דיך שוין לאנג נישט פארהאלטן. אין א פאָר ווערטער וועל איך דיר דערציילן דעם געדאנק פון מיין נייער דראמע.

זי

איך הער דיך מיט דער גאַנצער אויפמערקזאמקייט!

זי כאפט ארויס נערוועז פון איר רעדיקול א שפיגעלע און נעמט זיך ציפודערן

ער

איך וועל דיך מאכן אויפמערקזאם, מערי, אז מיין דראמע איז איצט פיל וויכטיקער פון... דיין שפיגעלע.

זי

דאָס טרייבסטו שוין א ביסל איבער, מיין ליבער, פאר דער פרוי קען גאָר נישט זיין קיין גרעסערע דראמע פון–איר שפיגל... אָבער רייד, איך הער.

זי באהאלט דאָס שפיגעלע

ער

פארוילערט לאנגזאם זיין פייף

ער ליבט זי און—גלויבט איר.

זי

פיין...

ער

ניין. ער וויל איר גלויבן!

זי

דאָס איך דאָך אלץ איינס.

ער

מיט זיין גאנץ הארץ, מיט זיין גאנצער נשמה וויל ער איר גלויבן, אָבער—ער קען נישט!

זי

פארוואָס קען ער נישט?

ער

ווי לאנג ער האָט געקענט, האָט ער געגלויבט, און איז געווען אזוי גליקלעך! דער גלויבן איז געווען זיין לעבן, זיין באגייסטערונג, זיין-אלץ...

זי

נו... נו...

ער

אָבער פאר א געוויסער צייט איז געשען אזעלכעס, וואָס האָט אונטערגעגראָבן די וואָרצלען פון זיין גלויבן...

זי

וואָס איז געשען אזעלכעס?

ער

דאָס אייגנטלעך איז אין מיין דראמע א פראגע-צייכן... ער האָט נישט קיין פאקטן. ס'הייסט ער פילט, אז די פאקטן זענען פאראנען, אָבער ער קען זיי נישט באקומען... פארשטייסט?—וואָלטן די פאקטן געווען זעבארע, קאָנקרעטע, איז דעמאָלסט—איינס און צוויי און—די דראמע איז געענדיקט!

זי

אלזאָ—הייסט עס—ער איז זי חושד? איינער פון טויזנט אייפערזיכטיקע מענער... דאָס איז דיין נייער געדאנק?

ער

ביז איצט איז עס נאָך נישט ניי, איך ווייס; דאָס נייע הייבט זיך ערשט אָן.

זי

הייבט זיך ערשט אָן!...

וויל כאַפּן איר מאַנטל

ער

אָבער באלד וועל איך ענדיקן, בארואיק זיך.

זי

נו, נו...

ער

איינמאָל באקומט ער אן אנאָנימען בריוו.

זי

אן אנאָנימען בריוו?... דאָס איז שוין דאָס נייע?

ער

אפשר בעסער, אן אנאָנימען טעלעפאָן?

זי

זיכער בעסער. אָ! ווייסטו גאָר וואָס? — א ראדיאָ־טעלעפאָן וואָלט געווען נאָך אָריגינעלער! קיינער האָט נאָך ביז איצט נישט באנוצט דעם ראדיאָ פאר אנאָנימע אינטריגעס!

ער

אמת. און דערפאר טאקע וואָלט דאָס געווען שוין צו ניי, שוין באלד — סענסאציאָנעל...

זי

נו, בלייבן מיר ביים טעלעפאָן. איך שפאר זיך נישט מיט דיר. ווייטער?

ער

עמעצער גיט אים צו וויסן, אז זיין געליבטע ווייב, וועלכע ער גלויבט נאָך אלץ מיטן גאנצן כּוח פון זיין בענקעניש נאָך ליבע און גליק..! זיין געליבטע ווייב — האָט היינט, אין דער אין דער שעה, אויף דעם און דעם אָרט — אַ ראנדעוואו מיט איר געליבטן.

זי

ציטערט אויף, אָבער באהערשט זיך באלד.

דאָס... הייבט שוין באמת אָן צו ווערן אינטערעסאַנט!...

ער

אמת?

זי

אָבער וועלכער פארשטענדיקער מאן, דערצו נאָך אזעל-
כער, וואָס ליבט זיין ווייב, וועט זיך רעכענען מיט אַנאָ-
נימע אויסוואורפן?

ער

גערעכט! האָט ער טאקע דעם דאָזיקן אויסוואורף גע-
ענטפערט ביים טעלעפאָן: אייער אַנאָנים האָט גאָרנישט
דערגרייכט! איך ליב מיין ווייב ווי פריער! און גלויב
איר ווי פריער; און ער האָט אויפגעהאנגען דאָס טע-
לעפאָן-רערל.

זי

זייער פיין געטאָן: דערמיט ענדיקט זיך דיין דראמע?

וויל נעמען איר מאנטל

ער

דערמיט וואָלט זיך עס געענדיקט, ווען נישט...

זי

ווען נישט וואָס?

ער

פונקט אין דער זעלבער צייט, וואָס דער אַנאָנים האָט
אָנגעגעבן, אין דער זעלבער שעה, פונקט צו דער מינוט–
קלויבט זיך דאָס ווייב אוועקצוגיין–וואוהין? לאָמיר
זאָגן–אויף א שפאציר?... ניין!–צו איר פאמיליע...
אָדער גאָר–צו איר פריינדין!

זי

צו איר פריינדין?!

ער

שלאָג מיר איצט נישט איבער! דער מאָמענט איז זייער
אן ערנסטער! אָט, דאָ קומט דער פלאָנטער! הם... ער
גלויבט איר, ווייל–נו, ווייל ער ליבט זי! אָבער דאָך–
איר האנדלען אין דער לעצטער צייט... פיל קליינע,
קליינינקע צייכנס, וועלכע צווינגען אים צו טראכטן
טעג און נעכט, אז–זי ליבט אים נישט מער! אז ס'קען

זיין — זי ליבט אן אנדערן... און איצט — דער דאָזיקער אנאָנימער בריוו...

זי

דער אנאָנימער טעלעפאָן מיינסטו?...

ער

יאָ... דער אנאָנימער טעלעפאָן... און — איר ארויסגיין פון שטוב פונקט אין דער צייט, וואָס יענער אויסוואורף האָט אָנגעגעבן... צו דער מינוט!

זי

דאָס איז נישט קיין באווייז! דאָס קען דאָך זיין נישט מער ווי א צופאַל...

ער

יאָ... ביזסט זייער גערעכט! ס'קען זיין... דערפאר בעט ער, זי זאָל איצט נישט... זאָל זי אים נישט איבער-לאָזן מיט דעם שרעקלעכן געדאנק, אז אפשר דאָך... אז...

זי.

האָסט דאָך אליין אין דיין לעצטער דראמע געזאָגט אָט די ווערטער: ווען די, וואָס ליבן זיך הערן זיך אויף צו גלויבן, דעמאָלסט וויינט גאָט אליין!

ער.

אָבער ווען דער, וואָס ליבט און גלויבט ווערט אָפּגע-נארט, דעמאָלסט לאכט דער טייוול!

זי.

זאָל בעסער דער טייוול לאכן, איידער גאָט זאָל וויינען!

ער.

דו מיינסט — בעסער גלויבן די שולדיקע, איידער נישט גלויבן די אומשולדיקע?

זי.

דאס טאקע מיין איך!

ער.

ווען זיין הארץ ווערט אָבער דאָך צעריסן פון שרעק-לעכן צווייפל? ווען ער וויל גלויבן, נאָר ער קען נישט

לענגער... ווי דארף זי. דעמאָלסט האנדלען לויט דיין מיינונג?

זי

זי? דארף אים ארומנעמען אָט אזוי... ווייזן אים אירע אָויגן פול מיט ליבע — און פרעגן: — קען איך דיר זיין אומטריי? קען איך דיך פארטוישן?!... דו ליבער, טייערער — נארעלע... נו, נאָך טיפער קוק אריין אין מיין הארץ דורך מיינע אויגן - זעסטו דאָרט עפּעס אנדערש אויסער ליבע אָן א ברעג?... אָט, אזוי דארף זי האנדלען! און ער דארף זי לאָזן גיין, וואוהין זי וויל!

נעמט זיך אָנטון

ער

ניין! זי טאָר נישט גיין אין אזא מאָמענט!

זי

איך בין איבערצייגט פארקערט: זי טאָר נישט בלייבן! זי מוז אים לערנען איר גלויבן, גלויבן פאר יעדן פּרייז!

ער

זאָל זי אים לערנען אויף אן אנדער וועג, אין אן אנ-דער צייט; היינט בעט ער זיך ביי איר - בלייב! פאר יעדן פּרייז בלייב!

זי

ניין! ניין! זי דארף עס נישט טון! זי טאָר נישט בלייבן!

ער

...און ווען זיין בעטן העלפט נישט, רוקט ער ארויס דעם שופלאָד פון זיין שרייב-טיש, באקומט א רעוואָל-ווער (טוט עס) און זאָגט איר אנטשלאָסן: איצט בין איך זיכער, אז דו גייסט זען דיין געליבטן!... אָבער דאָס וועט נישט געשען! די טיר איז פארשלאָסן... און אויב דו ווילסט מאכן א געוואלד, און - אָט, זעסט - דאָ איז פאראנען איין קויל פאר דיר און - די צווייטע פאר מיר...

זי

דו ביסט פון זינען אראָפּ?!

אויף טויט דערשראָקן, לויפט זי צו צו דער טיר און נעמט קלאפּן אין איר, שרייענדיק היסטעריש

עפן די טיר! עפן! עפן! קוק נישט אזוי אויף מיר! איך האָב גאָרנישט געטאָן... כ'האָב נישט קיין געליבטן! גלויב מיר.. .דו מוזט מיר גלויבן!... לייג אוועק דעם רעוואָלווער! איך בין אומשולדיק! איך שווער דיר! איך שווער דיר...

זי פאלט אויף דער קני וויינענדיק.

ער

מערי! — וואָס איז מיט דיר! פארוואָס האָסטו זיך אזוי דערשראָקן?

זי

דער רעוואָלווער! דער רעוואָלווער!

ער

דער רעוואָלווער איז נישט אָנגעלאָדן, נא זע...

ציט דאָס צינגל איינציקע מאָל; ביי יעדן מאָל צאפּלט זי אויף. צום סוף בארואיקט זי זיך א ביסל.

זי

פארוואָס האָסטו פארשלאָסן די טיר?

ער

די טיר איז נישט פארשלאָסן... *עפנט זי ברייט* דו קענסט גיין!

זי

קוקט אויף אים א ווײַלע, וויל עפּעס זאָגן

אָבער...

ער

שווייג... מער גאָרנישט... קיין איין וואָרט... איך — גלויב דיר דאָך...

זי

דו מוזט מיר גלויבן! דו מוזט!

לויפט ארויס פארקלאפּנדיק די טיר.

ער

און איצט ווער קען מיר זאָגן — צי ווײַנט גאָט, אָדער — דער טײַוול לאכט?...

פ אָ ר ה א נ ג.

פאַר קליינע קינדערלעך

I. דעם זיידנס מתנה.
II. די מכשפה.

דעם זיידנס מתנה

א קאָמעדיע אין איין אקט צו שפּילן פאַר
יידישע קינדערלעך

„דעם ייִדס מתּנה“ איז געווען געדרוקט צום ערשטן מאָל אין „קינדער-זשורנאַל“ אַרויסגעגעבן פון די שלום-עליכם פאָלקס-שולן, ניו-יאָרק 1921.

געשפּילט צום ערשטן מאָל אין ניו-יאָרק אין איטאַליענישן טעאַטער אויף דער באָװערי — 1922.

פּערזאָנען:

זיסקינד, 11 יאָר

משהלע, 10 יאָר

חיימל, 8 יאָר

רהלע, 7 יאָר
זייער ייִנגסטע שוועסטערל

סענדער, 11 יאָר
אַ שכנס אַ ייִנגל

א קינדער-צימער אין א פארמעגלעך יידיש הויז, צווישן די פענסטער א עטאזשערקע מיט ביכער, העפטן און קינדער-שפילכלאך. אין דער טיף צוויי פענסטער מיט שיינע פֿאָרהענגלעך. רעכט ביי דער וואנט 2 קינדער-בעטלעך. לינקס א נישט גרויסע שראנק און א טיר. אין מיטן שטיב א טיש מיט שטולן. אויף די ווענט הענגען מאפעס און א גרויסער פּאָרטרעט פון א שיינעם אלטן ייד. אויפן טיש ברענט א לאָמפּ. משהלע און רחלע זיצן בײַם טיש, פארנומען מיט קלעפן א הויז פון פאפיר און טעקטור.

משה

עס טויג נישט ווי די מאכסט. אזוי וועט זיין בעסער.

קלעפט דעם דאך.

רחל

אזוי טויג עס ערשט טאקע צו גאָרנישט, דער דאך קען איינפאלן און וועט חלילה דער׳הרג׳ענען אלע קינדער.

משה

דו האסט דען קינדער? דאָס הויז איז דאָך ליידיק, קיינער איז נישטאָ אינעווייניק.

רחל

היינט איז טאקע קיינער נישטאָ, אָבער מאָרגן קענען דאָך זיין 6 קינדערלאך אן עין-הרע...

משה

פון וואנעט וועסטו נעמען קינדערלאך, אז ס׳איז נישטאָ קיין טאטע-מאמע?

רחל

א טאטע מיט א מאמע? או-ווא... אָט כאפ איך שוין די

שער און צייט צוויי מינוט וועט זיין פארטיק א טאטע מיט א מאמע...

זי נעמט אויסשניידן פון פאפיר די פיגורן

כא... כא... כא... אוי!

משה

א שיין פנים וועלן האָבן דיין טאטע-מאמע, אז דו וועסט זיי מאכן אין 2 מינוט.

חיימל

לויפט אריין א דערשראָקענער, א פארסאָפעטער, קוים וואָס ער קען דעם אָטעם כאפן:

אוי, גיכער! פארמאכט די טיר! די פענסטער פארמאכט! אוי, אוי! גיכער! גיכער! —

משה און רחל

שפרינגען-אויף פון זייערע ערטער:

וואָס איז געשען! וואָס, וואָס איז?

חיים

א נישט-גוטער!

ער באהאלט זיך אין א ווינקל.

רחל

וואו? וואו?

פון גרויס שרעק קריכט זי ארונטער אונטערן טיש.

חיים

דאָרט! דרויסן שטייט ער,ביים פלויט. אזא לאנגער! אזא ווייסער! ווי א מת! אוי, גיכער לאָמיר זיך באהאלטן!...

רחל

קוויטשעט אונטער׳ן טיש:

אוי, איך האָב מורא!

משה

שריי נישט אזוי, נארישע קאָץ! סאיז דאָך קיינער נישטאָ!..

חיים

איך האָב אליין געזען!... א נישט-גוטער... א נישט-גוטער! א נישט-גוטער...

רחל

שטיל

איך האָב מורא! איך האָב מורא!

משה

א נישט-גוטער ביסטו אליין, חיימל!

חיים

איך בין א נישט-גוטער?... ניין... ניין...

משה

אוודאי. וואָס דען. א גוטער ביסטו? ווען דו וואָלסט געווען א גוטער, וואָלסטו דאָך נישט איבערגעשראָקן דיין קליין שוועסטערל. זע, ווי זי ציטערט נעבאך.

חיים

אז איך האָב אליין געזען, איך שווער ביי די ציצית. איך מיט זיסקינדן זענען מיר צוזאמען געגאנגען אהער פון מוזיק-לערער, גייען מיר אזוי אריין פון דער טעפער-גאס אין קליינעם געסל, פארן גאָרטן פארביי, און איך זע, פון דער וייטנס, פון טויבן אבאילעס פוסט הייזל ביים פעלד גייט ארויס א מענטש איינגאנצן אָנגעטאָן אין ווייסן — און אזא לאנגער, אזא הויכער, העכער פון אבאילעס הויז... עס איז נאָך געווען גוט ליכטיק און איך האָב נאָך געזען.

רחל

האָט ארויסגעשטעקט דעם קאָפּ פון אונטערן טיש און איינגע-הערט זיך צום ברודערס דערציילונג, שעפּטשענדיק שטיל

אוי, א נישט-גוטער...

משה

נו, און וואָס איז ווייטער געשען?

חיים

האָב איך באלד אָנגעהויבן צו לויפן... און בין זיך געלאָפן... און געהאלטן די פידל פעסט, און דער נישט-גוטער לויפט מיר נאָך... און ווי איך בין שוין אריינ-געלאָפן אין הויז, האָב איך דערשפירט, ווי איינער טוט מיר א ריס ארויס מיין פידעלע פון אונטערן אָרעם... אוי, מיין פידעלע, דער טאטע און די מאמע וועלן שרייען. דעם זיידנס פידעלע...

רחל

אונטערן טיש

אוי, א נישט-גוטער, א שד...

משה

שפרינגט-אויף.

האָסטו זיך הייסט עס געלאָזן אוועקנעמען דאָס פּידעלע,
וואָס דער זיידע האָט געשאָנקען א מתנה?!...

חיים

איך בין קוים אנטלאָפן פון נישט-גוטן, ער האָט מיך
געוואָלט דערהרגענען...

משה

מיט כעס. מעשה דערוואקסענער.

האָסטו נישט דאָס פּידעלע? דעם זיידנס מתנה? אוי,
אוי, דו צוקראָכענער!...

חיים

צעוויינט זיך:

איך האָב נישט אוועקגעגעבן, ער האָט ביי מיר ארויס-
געריסן דעם זיידנס פּידעלע!

משה:

ווער האָט עס ביי דיר ארויסגעריסן?

חיים:

איך זאָג דאָך דיר, דער שד, דער נישטגוטער!

זיסקינד

קומט אריין אויף די לעצטע ווערטער, טראגנדיק א פּידעלע
פארפאקט אין טוכענעם פּומע־ל:

נישט קיין נישט-גוטער, נאָר א טשוואָק, האָט עס דיר
ארויסגעריסן. אָט האָסטו דיין פּידעלע צוריק! בעע!..

חיים

בלייבט צוערשט שטיין פארשעמט, דערנאך לויפט ער צו און
כאפט מיט פרייד דאָס פּידעלע פון ברודערס האנט

אָ! מיין פּידעלע! מיין פּידעלע! פון וואנען האָסטו עס
באקומען?

זיסקינד:

אויפ׳ן טשוואָק פון פאַרקאָן איז עס געהאָנגען... ווען דו ביסט אזוי אנטלאָפן פאַרן „נישט-גוטן" בין איך דיר נאָכגעלאָפן און דיר נאָכגעשריגן, אז דער ווייסער, דער לאנגער, וואָס איז ארויסגעגאנגען פון אבאָילעס הויז, איז דאָך גאָר פישל דער בעקער, וואָס ברענגט אַהער זעמל יעדן טאָג, און דו האָסט געהאַלטן אין איין אַנט-לויפן פארן שד... כא-כא-כא!

רחל

שטעקט ארויס מער דעם קאָפּ פון אונטערן טיש.

אלע

אויסער חיימל:

כא-כא-כא!...

זיסקינד

דערציילט ווייטער:

און ווי איך לויף אזוי דערנאָך און קום צו צום פאַר-קאָן, זע איך דאָס פידעלע הענגט אויף אַ טשוואָק... דו האָסט אודאי געמוזט פארטשעפן דעם פוטערל אן טשוואָק, און מיינענדיק פון שרעק אז דער „נישט-גוטער" רייסט ביי דיר דאָס פידעלע פון דער האנט, האָסטו עס גע-לאָזן הענגען, און אליין אנטלאָפן...

משה

שיסט אויס אין א געלעכטער:

כא-כא-כא! אָט דער טשוואָק איז דאָס געווען דער נישט-גוטער! כא-כא-כא!...

רחל

קריכט ארויס פון אונטערן טיש:

אזוי גאָר? אַ טשוואָק?

משה

האלט אין איין לאכן:

פאר פישל דעם בעקער האָט ער זיך אזוי דערשראָקן... כא-כא-כא!

רחל:

פאר פישל דעם בעקער? שעם זיך חיימל, שעם זיך!

חיים

פארשטעלט זיך דאָס פּנים:

איך שעם זיך טאקע! איך וועל זיך שוין קיינמאָל מער נישט שרעקן... איך שעם זיך!... איך שעם זיך!

ער צעמיינט זיך און לויפט אַרויס אין דער צווייטער שטוב, אין צערלאָזנדיק דאָס פידעלע אויפן טיש.

משה

שרייט אים נאָך:

וואוהין לויפסטו, צעקראָכענער? זע נאָר, אַז א נישט-גוטער זאָל דיך ווידער נישט נאָכיאָגן! כא-כא-כא!

רחל

מיט רחמנות:

לאך נישט אזוי, משהלע. חיימל וויינט... שווייג שוין...

זיסקינד

ניין, מען מוז חיימען גוט אָנלערנען, ער זאָל איינמאָל פאר אלע מאָל אויפהערן זיך צו שרעקן! ס'איז דאָך גאָרנישט אויסצוהאַלטן פון דעם יינגל. אומעטום זעט ער נאָר נישט-גוטע, שדים און גזלנים...

משה

יאָ, פאר גזלנים האָט ער מורא צו מערסטן. נעכטן האָט ער מיך אויפגעוועקט אין מיטן דער נאכט און אָנגעהויבן צו וויינען, עס דאכט זיך אים גזלנים רייסן דאָס פענסטער... איך שפרינג אראָפּ פון בעטל, גיי צום פענסטער און איך זע: גאָרנישט מיט גאָרנישט. נישט מער דאָס פענסטער איז געווען שלעכט פארריגלט, האָט עס דער ווינט אביסל געשאָקלט, אהין און אהער.

זיסקינד

מיך האָט ער שוין א פּאָר מאָל באנאכט אויפגעוועקט מיט דעם זעלבן פּזמון... אָבער ווארט – מער מיין איך – וועט ער אונז שוין נישט וועקן פון היינט אָן.

משה

דו מיינסט, אז ער וועט שוין קיין מורא נישט האָבן?

דו מיינסט, אז די מעשה מיט דעם „נישט-גוטן" וועט אים שוין אָנלערנען? האָסטו א גרויסן טעות. איך קען אים שוין בעסער פון דיר. פאר „נישט-גוטע" וועט ער שוין איצטער אפשר מער קיין מורא נישט האָבן, אָבער פאר גזלנים וועט ער זיך נאָך שרעקן אזוי ווי פריער. דאָ דארף מען עפּעס אויסטראכטן א קלוג שפּיצל, וואָס זאָל אים אָנלערנען איינמאָל פאר אלע מאָל.

ז י ס ק י נ ד

איך האָב שוין אויסגעטראכט.

מ ש ה

וואָס אזעלכעס? זאָג, לאָמיר הערן.

ז י ס ק י נ ד

איך וועל דיר זאָגן, אָבער זאָל רחלע ארויסגיין, ווייל זי וועט אים אלץ דערציילן.

ר ח ל ע

ניין, איך וועל נישט דערציילן, איך וועל אויך מיטהעלפן.

ז י ס ק י נ ד

נו, אויב אַזוי, איז גוט, וועל איך דערציילן.

מ ש ה ל ע

אומגעדולדיק:

נו דערצייל שוין!

ז י ס ק י נ ד

הערט קינדער!...

אין דעם מאָמענט עפנט זיך די טיר און עס שפּרינגט אריין מיט גרויסע שווערע טריט ס א נ ד ע ר. ער טראָגט א טוליפּ, איבערגעקערט מיטן פוטער ארויף. גרויסע שטיוול, קענטיק פון אן עלטערן מענטשן, אזוי, אז אין יעדער כאָליעווע וואלט ער אפשר געקענט אריין אינגאנצן. אויפן קאָפּ טראָגט ער א גרויסן משונהדיקן קאפּעלוש, ארומגעשטעקט מיט פיל געגזענע פעדערן, מיט א ברייטן ראנד אראָפּגעלאָזן ביז איבער די אויגן. אין דער האנט האלט ער א גראָבן שטעקן און אין גארטל, מיט וועלכן דער טוליפּ איז ארומגעבונדן, זענען אריינגעשטעקט א שער-אייזן, א צוואַנג און נאָך אזעלכע ענלעכע שטוב-מכשירים. אונטער דער גאָמבע הענגט ביי אים א שטיק שווארץ פוטער.

רחלע

דערזעענדיק אים, דערשרעקט זיך:

אוי, א גזלן!...

זי באהאלט זיך ווייטער אונטערן טיש.

סענדער

פרובירט זי פון אנהייב אביסל איבערשרעקן און צעלאכט זיך:

כא־כא־כא!... ווי נאר עפעס, וואוינט זי באלד אונטערן טיש!... קריך ארויס, רחלע, איך בין נישט קיין גזלן. איך בין דאך סענדער, קענסט מיך נישט?

זיסקינד

סענדער, וואס קריכט אויפן שטענדער...

סענדער

רוקט ארויף דעם קאפעליוש:

רחלע, דאס בין איך. קענסט מיך נישט? פון אנטקעגן.

משהלע

וועלכער האט זיך פון אנהויב אויך אביסל דערשראקן, אבער ער האט זיך באלד באהערשט און איז געבליבן שטיין אויף זיין ארט מיט די הענט וואוילעריש ארייגעשטעקט אין די קעשענעס:

איך האב זיך אפילו גאר נישט אנגעהויבן צו שרעקן און זי וואוינט באלד אונטערן טיש...

רחלע

איז דערווייל ארויסגעקראכן פון אונטערן טיש:

חיים וואלט זיך נאך מער דערשראקן...

זיסקינד

אט דאס וועלן מיר טאקע באלד זען. איך האב זיך עקסטרע אפגעשמועסט מיט סענדערן, ער זאל זיך פאר־שטעלן פאר א גזלן און ארייננקומען צו חיימען.

רחלע

ניין, איך האב מורא, ער קאן נאך חלילה קראנק ווערן פאר שרעק.

זיסקינד

האב נישט קיין מורא. דאס האב איך שוין גוט בא־קלערט. מיר וועלן אלע דא זיין אין שטוב באהאלטן,

און אזוי ווי מיר וועלן נאָר זען, אז ער שרעקט זיך צו פיל, וועלן מיר באלד ארויסשפּרינגען פון אונזער באהעלטעניש און מאכן אים אזא „בעעע!...״ אז ער וועט, מיין איך, קיינמאָל אין זיין לעבן זיך שוין נישט שרעקן פאר אלע נארישקייטן. נו, גוט?

משהלע

גוט, מיר געפעלט דאָס זייער.

זיסקינד

שטיי־זשע טאקע נישט. קריך שוין אריין אין דיין בעטל און מאך זיך שלאָפנדיק. סענדער וועט זיך באהאלטן אונטער די פאָרהאנגען, איך וועל טונקל מאכן דעם לאָמפּ און וועל זיך אויך באַהאַלטן. און רחל וועט אריינגיין צו חיימלען זאָגן אים, אז משהלע שלאָפט שוין, וועט ער אויך באלד אריינקומען זיך לייגן. דע־מאָלט, סענדער, ווייסטו שוין וואָס דו האָסט צו טאָן?

סענדער:

אַהא! איך ווייס שוין גוט! איך וועל שוין אָפּשפּילן אן אנטיק.

זיסקינד:

קום אהער, באהאלט זיך.

ער באהאלט אים אונטער די גארדינען און פארשטעלט אים גוט.

משהלע

איז אריינגעשפּרונגען אין זיין בעטל אין אָנטאָן:

איך שלאָף שוין.

ער דעקט זיך איבער מיט דער קאָלדרע און נעמט כראָפּען.

זיסקינד

גיי, רחלע, רוף אים אריין שלאָפן, זאָג אים, אז דער לאָמפּ גייט אויס, וועט ער זיך צואיילן, ווייל ער וועט דאָך מורא האָבן זיך לייגן אין דער פינסטער...

רחלע

איך גיי, אָבער געדענקט, איר זאָלט אים נישט שטארק איבערשרעקן.

זיסקינד

זאָרגט זיך נישט, מיר האָבן אים פונקט אזוי ליב ווי דו

רהל

נו, איז גוט.

זי גייט ארויס.

זיסקינד

דערווייל, משהלע, דארפסטו נאָך נישט כראָפּען, וועסט צייט האָבן, ווען ער וועט אריינקומען.

משהלע האָט אויפגעהערט כראָפּען. זיסקינד מאכט טונקל דעם לאָמפּ און באהאַלט זיך אויך אין א ווינקל. א קליינע פויזע. באַלד הערט זיך פון צווייטן צימער חימלס לויפן.

ששש... ער גייט!... כראָפּע, משהלע!...

משהלע נעמט כראָפּן געשמאק. חיימל לויפט אריין.

חיימל:

ער שלאָפט שוין, דער פעטער, נישט געקאָנט אביסל ווארטן אויף מיר.

ער נעמט זיך איילנדיק אויסטאָן.

כ'וויס, ער האָט זיך בכיון צוגעאיילט. ער האָט געמיינט, איך וועל מורא האָבן איינער אליין זיך לייגן שלאָפן... ער מיינט אויף אן אמת, אז איך בין אזא שרעקעדי־קער... אָך! סע הייבט זיך אפילו נישט אָן!... איך האָב נישט קיין מורא!... איך הויב נישט אָן מורא צו האָבן!... איך האָב שוין מער נישט קיין מורא פאר קיינעם!... פאר קיינעם!... נישט פאר קיין נישט-גוטן, נישט פאר קיין שד... אפילו נישט פאר קיין גזלן...

סענדער שפּאַנט ארויס פון זיין באהעלטעניש מיט גרויסע שווערע טריט, קלאפנדיק מיטן שטעקן אין דער פאָדלאָגע און קלינגענדיק מיט די אייזנס, וועלכע ער טראָגט. חיימל דערזעט אים, שפרינגט ער אזש ארויף אויפן בעטל מיט א געשריי.

אוי, א גזלן!!...

סענדער

מיט א גראָבער שטימע:

יאָ, איך בין א וואַלד-גזלן. שוין דערלאנג מיר אהער

אלץ, וואָס דו פאַרמאָגסט, ווען נישט דערהרגע איך דיך
דאָ באַלד אויפן אָרט מיט דעם געווער.

ער קלינגט מיט די אייזנס.

חיימל

ציטערט:

איך בעט אייך. מיין ליבער, מיין טייערער גזלן, הרגעט מיך נישט!... צו וואָס טויג עס אייך? בעסער נעמט זיך אלץ וואָס איך פאַרמאָג, און לאָזט מיך לעבן...

סענדער

וואָז האָסטו דיין פאַרמעגן? אַהער גיב עס שוין!...

חיימל

דאָרט אין שאַנק... מיין נייער אנצוג... מיינע נייע שטיוועלעך... ערשט געקויפט אויף פסח...

סענדער

קלאַפנדיק מיטן שטעקן:

ניין, נישט דיין אָנצוג, נישט דיינע נייע שטיוועלעך, גיב עפּעס בעסערס.

חיימל

ציטערט

ליבער, טייערער גזלן, דאָרט אין עטאַזשערקע... מיינע נייע ביכלעך מיט אַזעלכע שיינע בילדעלעך... מיינע סאָלדאַטן... דער פעטער האָט מיר געקויפט...

סענדער

נאָך בייזער

איך וויל נישט דיינע ביכלעך!... איך דאַרף נישט דיינע סאָלדאַטן!... גיב עפּעס בעסערס!... גיב וואָס ביי דיר איז צום טייערסטן.

ער באַמערקט דאָס פידעלע אויפן טיש

אָט דאָס פידעלע גיב.

ער וויל נעמען דאָס פידעלע

און דיין רחלע וועל איך מיטנעמען און דיך וועל איך לאָזן לעבן...

חיימל

שפרינגט אראָפּ פון בעט, כאַפּט דאָס פידעלע איןביידע הענט, שרייענדיק.

ניין!... דאָס פידעלע וועל איך נישט אוועקגעבן!... אַלץ נעמט זיך, נאָר נישט דאָס... דאָס פידעלע וועל איך קיינעם נישט אוועקגעבן...

סענדער

אַזוי זאָגסטו?!... קיינעם נישט?... און דעם נישט-גוטן האָסטו עס דאָך ערשט היינט אוועקגעגעבן!...

חיימל

רעדט וואָס אַמאָל מער געריירט.

איז עס טאַקע געווען זער מיאוס, אָבער מער וועל איך שוין אזא זאַך נישט טאָן. מיין זיידעניו איז אַלט און קראַנק און ווען ער האָט מיר צו מיין געבורט געשענקט דאָס פידעלע, האָט ער מיר אַזוי געזאָגט: נעם דאָס פידעלע, לערן זיך אויס שיין שפּילן און ווען דו וועסט גרויס ווערן און דו וועסט האָבן אַ כּלה, זאָלסטו איר אויף דעם פידעלע אָפּשפּילן דיין ערשטע מעלאָדיע, וועט זי דיך אייביק ליב האָבן. און ווען דו וועסט אַליין שוין האָבן קינדער, זאָלסטו זיי שפּילן אויף דעם זעלבן פידעלע, וועלן זיי זיין גוטיטשקע און דיך וועלן זיי אַזוי ליב האָבן, ווי דו האָסט ליב דיין טאַטן... און ווען דו וועסט ווערן אַ זיידע, זאָלסטו דאָס פידעלע אוועקשענקען דיין אייניקל און אים אָנזאָגן ער זאָל עס ווידער אוועקשענקען זיין אייניקל... אַזוי האָט מיר געזאָגט מיין זיידעניו, און איך האָב געזען, אַז טרערן זענען אים געשטאַנען אין די אויגן. און איך האָב אויך געוויינט...

מיט טרערן

איצט קומסטו, דו שלעכטער גזלן, און ווילסט מיר דאָס פידעלע אוועקנעמען?! אויף וואָס וועל איך שפּילן מיין כּלה? אויף וואָס וועל איך שפּילן מיינע קינדער, ווען

איך וועל זיין א טאטע?! וואָס וועל איך אוועקשענקען מיינע אייניקלעך, ווען איך וועל זיין א זיידע?

ער ווערט פל צלינג שטארק ווי א העלד.

ניין, גזלן! איך וועל דיר דאָס פידעלע נישט געבן! און פאר מיין רחלען וועל איך דיר האלז און נאקן צעברעכן. איך וועל דיר ווייזן, אז איך האָב קיין מורא נישט! איך שרעק זיך שוין נישט פאר קיינעם און איך וועל מיין גאַנץ לעבן זיך מער פאר קיינעם נישט שרעקן:

כאפט ארויס דאָס אייזן פון סענדערס גארטל און פארמעסט זיך.

סענדער

זייער געריירט

חיימל, האלט! שלאָג נישט, איך בין נישט קיין גזלן, איך בין דאָך סענדער, איך האָב דיך נאָר געוואָלט אויסלערנען נישט שרעקן זיך, אָט אזוי, חיימל, ביזסטו א כוואט...

חיימל

פארוואונדערט

ווער ביסטו, סענדער גאָר? נישט קיין גזלן?

סענדער

דרייסט אראָפ די באָרד

איך בין נישט קיין גזלן! זיסקינד האָט מיך געהייסן אזוי פארשטעלן.

זיסקינד

גייט ארויס פון זיין באהעלטעניש

יאָ, חיימל, איך האָב דיך געוואָלט אויספּראָבירן צי די ועסט זיך ווידער דערשרעקן. אָבער איך זע, אז דאָס פידעלע, אונזער ליבן זיידנס מתנה, און אונזער שוועסטער האָבן דיך געמאכט פאר א העלד, דו שרעקסט זיך נישט מער, אזוי האָב איך דיך ליב.

ער באמערקט רחלען, וועלכע האָט זיך פריער צו אלץ צוגעקוקט פון דער שפּארע, און איצט איז זי ארייננעקומען און שטיין געבליבן, ווישט זיך די אויגן

וואָס וויינסטו, רחלע?

ר ח ל ע

גיי, גיי, זיסקינד! דו ביסט א שלעכטער...

ז י ס ק י נ ד

פארוואָס?

ר ח ל ע:

ווייל דו האָסט אזוי איבערגעשראָקן חיימען...

ח י י מ ל

ניין, ניין, איך בין נישט בייז אויף דיר, ברידעלע'ן פארקערט, איך דאנק דיר, וואָס דו האָסט מיך אויסגעלערט זיין א מענטש — און פילן זיך שטארק.

ער צוקושט זיך מיט אים

עס הערט זיך פון משהלעס בעטל ז׳ין כראָפן.

ז י ס ק י נ ד:

זע נאָר! משהלע איז דערווייל אויף אן אמת איינגעשלאָפן, און האָט גאָרנישט געזען, וואָס דאָ איז אלץ פאָרגעקומען.

ער וועקט אים.

משהלע! משהלע!

מ ש ה ל ע

כאפט זיך אויף

וואָס? וואָס?

ער באמערקט סענדערן און פארגעסנדיק פון שלאָף וועט דאָס איז, שרייט אויס דערשראָקן.

אוי! א גזלן! א גזלן!!

א ל ע

שיסן אויס מיט א געלעכטער, טאנצנדיק ארום אים.

אָאָאָ! משהלע האָט זיך דערשראָקן! משהלע האָט זיך דערשראָקן!...

משהלע באהאלט זיך פארשעמט אונטער די קאָלדרעס.

פ אָ ר ה א נ ג

די מכשפה

א קינדערשפיל אין איין אקט

פּערזאָנען:

דן

דינה
צוויי אָרעמע קינדערלעך

דער טאַטע
אַ האָלץ-העקער

די מאַמע

די מכשפה

עס געשעט אין אַ אָרים שטיבל אויפן דאָרף.

א קליין, גאר א קליין שטיבעלע, דעם האָלצהעקער'ס שטיבעלע,
וואָס שטייט אונטערן וואלד.

אויף די שוועל זיצט דינה'לע, א קליין מיידעלע. נעבן איר שטייט דנ'עלע, איר קליין ברודערל, ביידע קוקן זיך טרויריק צום וואלד.

די זון גייט אונטער.

דן

מען זעט נאָך אלץ נישט דעם טאטעניו...

דינה

מען זעט נאָך אלץ נישט די מאמעניו...

דן

און די זון גייט שוין אונטער...

דינה

באלד וועט שוין קומען די נאכט...

דן

און זיי הערט מען נישט...

דינה

און זיי זעט מען נישט...

(פויזע)

און מיך הונגערט אזוי!

דן

(פאנאבעריש)

אָווא, א גרויסע זאך הונגער! איך קען פאסטן א גאנצן טאָג מיט א גאנצע נאכט, מיט נאָך א טאָג —
אויף מיין וואָרט!

דינה

איך אויך... נור היינט קען איך נישט. מאָרגן וועל איך קענען.

דן

פארוואָס מאָרגן?

דינה

ווייל — היינט, אז די מאמעניו וועט קומען וועט זי אָפּקאָכן באָבעלעך מיט קליסקעלעך, וועל איך זיך אָנעסן גוט — גוט! וועל איך שוין קענען פאסטן מאָרגן און איבערמאָרגן מיט נאָך א טאָג — אויף מיין וועג...

דן

ווערט פלוצלינג פריילעך, נעמט טאנצן א רעדל זינגענדיק.

באָבעלעך מיט קליסקעלעך
האָבן זיך גענומען,
תשעה באב די חתונה —
קיינער נישט געקימען!...

ער כאפט די שוועסטער פאר דער האנט.

דינה, קום טאנצן!

דינה

טרויעריק.

לאָז מיך, איך וויל נישט.

דן

פארוואָס ווילסטו נישט?

דינה

ווייל מיך הונגערט.

דן

טאנץ, וועסטו פון זיך ארויסשאָקלען דעם הונגער

ער שלעפט זי.

קום! קום!

דינה

רייסט זיך ארויס פון אים בייז.

לאָז מיך אָפּ! גיי אוועק! איך האָב דיך נישט ליב!

דן

לאָזט זי אָפּ.

מיך גאָר? וואָס בין איך שולדיק אין דיין הונגער?
גלויב מיר, אז איך בין נאָך א סך הונגעריקער פון דיר.

דינה

ס'א ליגן! איך בין אזוי הונגעריק, אז הונגעריקער קען שוין גאָר נישט זיין.

דן

בין איך נאָך אַ קליין ביסעלע הונגעריקער פון דיר.

דינה

אויב אזוי בין איך מיט דיר גאָר ברוגז...

זי ווייזט אים א פינגער אויף „ברוגז" און קערט זיך אָפּ פון אים.

דן

זינגט, טאַנצענדיק ארום איר.

ביסטו מיט מיר ברוגז,
ווייס איך נישט פארוואָס,
גייסטו א גאנצן טאָג
צראָפּגעלאָזט די נאָז...

דינה

צעווייַנט זיך הויך

דן

לויפט צו, כאפּט זי ארום און נעמט זי בעטן הערצלעך

נו, שא!... וויין נישט, דינהשי, וויין שוין נישט שוועסטערל לעבן! אָט, וועלן באלד קומען דער טאטעניו מיט דער מאמעניו און זיי וועלן אונז ברענגען עסן...

דינה

וויינענדיק

פארוואָס קומען זיי שוין נישט? פארוואָס זענען זיי נאָך נישט? אוועקגעגאנגען אויף א גאנצן טאָג און די קינדערלעך איבערגעלאָזן הונגעריקע...

זי טופּעט ביים מיטן פיסל

א שלעכטער טאטע! א שלעכטע מאמע! איך וויל נישט אזעלכע טאטע-מאמע!...

דן

שרייט אויס דערשראָקן

וואָס האָסטו געזאָגט?! אַי, דינהלע, דינהלע, וואָס דו האָסט געטון!

דינה

אויך שוין דערשראָקן

וואָס? וואָס האָב איך דען אזעלכעס געטון?

דן

דו האָסט, ווייזט אויס, גאָר אינגאנצן פארגעסן וועגן דער אלטער מכשפה, וואָס וואוינט אונטערן וואַלד?

דינה

ציטערט אויף

אוי, אוי...

דן

דו האָסט פארגעסן, אז די בייזע מכשפה כאַפּט אַריין און איר פארכישופט הייזל די אלע קינדערלעך, וואָס באליידיקן טאטע מאמע?

דינה

אוי אוי!.. איך האָב גאָר פאַרגעסן!.. וואָס וועט איצט זיין? וואָס וועט איצט זיין?!

זי לייגט צענויף ביידע הענט בעטענדיק

ברודערל ליבער! ברודערל טייערער! איך וועל שוין קיין מאָל מער נישט זאָגן אזעלכעס, נור באשיץ מיך פאַר דער מכשפה!

דן

גוט, שוועסטערל, איך וועל דיך באשיצן, אָבער — דו מוזט היינט אלץ טון, וואָס איך וועל דיר הייסן.

דינה

אלץ וועל איך טון! אלץ! נאָר באשיץ מיך פאַר דער מכשפה!

דן

זעצט זיך אויף א שטיין און באפעלט

קום אהער דינה!

זי גײט צו:

זעץ זיך!

זי זעצט זיך

לײג דײן קעפּעלע אויף מײן שויס...

זי טוט עס

און איצט שלאָף אײן... גאָר געשװינד...

ער זינגט איר צו:

שלאָף, שלאָף, שלאָף... *)
דער טאַטע איז געפֿאָרן אין דאָרף;
ער װעט ברענגען א עפּעלע,
װעט זײן געזונט דאָס קעפּעלע.

שלאָף, שלאָף, שלאָף...
די מאַמע איז געפֿאָרן אין דאָרף;
זי װעט ברענגען א ניסעלע,
װעט זײן געזונד דאָס פֿיסעלע...

שלאָף, שלאָף, שלאָף...
דער טאַטע איז געפֿאָרן אין דאָרף;
ער װעט ברענגען א ענטעלע
װעט זײן געזונט דאָס הענטעלע...

זי איז אײַנגעשלאָפֿן. זײַן זינגען װערט װאָס אַ מאָל שטילער, ביז ער װערט צום סוף אויך אײַנגעשלאָפֿן, אָנבויגנדיק זײַן קאָפּ אויף איר קעפּל. אין דער צײַט פֿון זינגען איז געװאָרן װאָס אַמאָל טונקעלער — אין װען עס װערט אינגאַנצן פֿינסטער פֿאַרשװינדט דאָס הײַזל פֿון האָלצהעקער! װען עס װערט ליכטיק שטײט אויף דעם זעלבן אָרט דאָס הײַזל פֿון דער מכשפֿה װאָס איז אינגאַנצן געבויט פֿון קיכלעך און לעקעכלעך אָנשטאָט ציגל און ברעטער...

---

*) פֿאָלקס-ליד דער מאָטיװ איז אויך פֿאַראַן, באַאַרבעט ספּעציעל פֿון ליװו, װאַרשע.

דינה

עפֿנט אויף די אויגן דערזעט דאָס הײַזל, רופֿט זי ענטציקט

אוי! זע נאָר דן!

דן

א הויז פֿון קיכעלעך!

דינה

א גאנץ הויז פֿון זיסע לעקעכלעך!

דן

פֿון וואנען ווייסטו, אז זיי זענען זיסע?

דינה

וואָס דען זענען לעקעכלעך? ביטערע? אָט וועל איך דיר באַלד באַווייזן!

וויל לויפֿן צום הײַזל

דן

כאַפּט זי אָן פֿאַרן קליידל

טו דאָס נישט!

דינה

פֿאַרוואָס?

דן

ווייל — ווייל מ׳טאָר נישט גנב׳ענען.

דינה

איך וועל נישט גנב׳ענען, חלילה! איך וועל נאָר נעמען א צוויי קיכעלעך — איינס פֿאַר מיר און איינס פֿאַר דיר. אָדער כאָטש איינס פֿאַר אונז ביידע.

דן

וואָס הייסט ביי דיר „נעמען”? ס׳איז דען דיינס?

דינה

ניין. אָבער איך ווייס דאָך, אז דאָס האָט אונז גאָט אַראָפּגעשיקט פֿון הימל, ווייל מיר זענען קליינע הונגעריקע קינדערלעך.

דן

אפשר יאָ און אפשר ניין... איך ווייס נאָר וואָס מען

האָט מיך געלערנט: נעם נישט וואָס ס׳געהערט נישט
צו דיר...

דינה

אזוי זאָגסטו? וועל איך דיר ווייזן, אז איך וועל יאָ
נעמען און ס׳וועט מיר גאָרנישט געשען...

זי לויפט צו און וויל ארויסרייסן פון דער האַנט א קיכל, אָבער
אין דעם מאָמענט עפנט זיך האַסטיק די טיר און ס׳באַווייזט זיך
א האַנט, וועלכע כאַפּט פעסט אָן דינה׳ס הענטל זי גיט א געשריי:

אוי! מיין האַנט! ווער איז עס?!

די מכשפה

באַווייזט זיך אין טיר

דאָס בין איך! כי, כי, כי!

דן און דינה

צוזאַמען מיט שרעק

די מכשפה!

די מכשפה:

יאָ, הי, הי, הי! דאָס בין איך! די מכשפה...

דן

געשווינד לאָמיר אַנטלויפן!

דינה

לאָמיר לויפן!...

זיי ווילן אוועק

די מכשפה

שוין צו שפעט!

זי לויפט ארויס און כאַפּט ביידע קינדער און מיט דעם שטריק
מיט וועלכן זי איז ארומגעגאַרטלט, בינדט זי געשווינד צונויף
דן׳ס רעכטע האַנט צו דינה׳ס לינקע האַנט, דערביי רעדנדיק:

איך האָב אויף אייך שוין לאַנג געוואַרט, לאַנג געהאָפט.
אז קומען וועט איר צו מיינע קיכעלעך און לעקעכלעך.
כי, כי, כי... גוט, וואָס איר זענט געקומען פונקט היינט.
כ׳בין היינט הונגעריק א שרעק! וועל איך אייך טאַקע
באַלד אָפּקאָכן און אויפעסן! כי, כי, כי!

זי עפנט אין דער וואַנט א טירל, אין וועלכן ס׳באַווייזט זיך
א פייער

אָט אויף דעם פייער וועל איך אייך אָפּבראָטן ביידע
ווארט אביסל, איך וועל נאָך צולייגן אביסל האָלץ,
דאָס פייער זאָל זיין גרעסער, דאָס געבראָטנס זאָל זיין
בעסער...

זי נעמט צוזאמען האָלץ און שפּענער, וואָס ליגט אויף דער ערד
און ווארפט עס אריין אין פייער

דינה

וויינט

איך וויל נישט! איך וויל אהיים! איך וויל צו דער
מאַמעניו! איך וויל צום טאַטעניו!

די מכשפה

אזוי גאָר? צו דיינע טאַטע-מאַמע ווילסטו? און מיר
האָט מען דערציילט, אז דאָ, אָט נישט לאנג, האָט
אַ קליין מיידעלע געשריגן: — „א שלעכטער טאַטע!
א שלעכטע מאַמע!... איך וויל נישט אזעלכע טאַטע
מאַמע!“... ווער האָט עס אזוי אויסגעשריגן! ווער?

דן

דאָס איז א ליגן! קיינער האָט אזעלכעס נישט געזאָגט!

די מכשפה:

און איך ווייס, אז עמיצער פון אייךביידן האָט יאָ
געזאָגט פּונקט די ווערטער, וואָרט ביי וואָרט...

דן

אויב עמיצער פון אונז ביידן, נו — האָט איך עס גע-
זאָגט — און טו מיט מיר וואָס דו ווילסט...

דינה:

ניין! נישט מיין ברודער, איך האָב עס געזאָגט...
אָבער איך וועל שוין נישט מער! קיין מאָל נישט מער!
איך שווער עס דיר צו...

די מכשפה

לאכט:

כי, כי! שוין צו שפּעט! ביי אונז גייט נישט
אזוי: איינמאָל געזאָגט — איז שוין פארפאלן!

ד י נ ה און ד ן

שוין פארפאלן ?!..

ד י מ כ ש פ ה

יאָ, פאַרפאלן, כי, כי, כי!... איר זענט מיר — קינדער־לעך שוין פון לאנג געפעלן!... לאנג שוין האָב איך געזוכט אַן עצה ווי אזוי אייך צו באקומען! איצט האָב איך אייך געכאפט אין מיין מאכט און וועל אייך מער שוין נישט אָפּלאָזן! כי, כי, כי! זעט דאָס פייער איז שוין פארטיק! אין א שעה צוויי ארום וועל איך פון אייך האָבן אַ סעודה גאָר אַ פּראַכט! אָ! אָ! אָ! אַזעלכע צוויי שיינע קינדערלעך מיט אמאָל — אָ, אָ, אָ!...

ד י נ ה

איך בעט דיך, — לאָז אונז אָפּ אַהיים! שטעל זיך נאָר פאָר וואָסער עגמת־נפש ס'וועלן האָבן דער טאטעניו מיט דער מאַמעניו, ווען זיי וועלן צוריק קומען פון שטאָט און אונז אין דער היים נישט טרעפן!... גוטע, טייערע מכשפה — לאָז אונז אָפּ...

ד י מ כ ש פ ה

גענוג גערעדט פוסטע רייד! ס'וועט אייך גאָרנישט העלפן: מארש אין פייער!

ד ן

הער, מכשפה! אז דו ביזט שוין אזא שלעכטע, טאָ פרעס זיך אָן מיט מיר אַליין און מיין שוועסטער לאָז אָפּ א היים...

ד י נ ה

ניין! שוין בעסער פארהאלט מיך און מיין ברודער לאָז אָפּ אַ היים. זע, איך בין דאָך פון אים א סך פעטער... אָ, זע...

ד ן

ניין! איך בין פעטער פון איר... דו וועסט זיך מיט

אירע ביינער בלויז דיינע ציין צעברעכן... ווארף?
ארויס, זי טויג צו גאָרנישט...

דינה

ניין! ניין... מיך נעם

דן

מיך!

דינה

מיך!

די מכשפה

הי, הי... איך וועל אייך ביידע אויפעסן. איך בין אזוי הונגעריק, אז איך וואָלט דאכט זיך געקענט איצט אלע קינדערלעך פון דער גאנצער וועלט... האו! האו!...

זי בינדט זיי אויף, ברומענדיק ווי א הונגעריקער הונט

דן

טאָ... עס כאַפּט מיך פריער. איך וויל נישט זעען, ווי דו וועסט פרעסן מיין ליב קליין שוועסטערל.

דינה

ניין. פריער מיך!

דן

מיך פריער!

דינה

מיך!

די מכשפה

שטיל זאָל זיין! נישט געקריגט זיך, איך האָב דאָס פיינט... קום אהער יונגעלע, ביסט עלטער, וועל איך דיך פריער אָפּבראָטן. אָט, דאָס פייער איז שוין פאַרטיק. לייג זיך אויף דעם ברעט, וועל איך דיך אריינשיבן אין אויוון אריין.

זי לייגט אוועק איין עק פון ברעט אויפן אויוון, דעם צווייטן עק שפּארט זי אָן אויף א בענקל און באַפּעלט

נו, געשווינד, לייג זיך אוועק, איך האָב נישט קיין צייט!

דן

גייט צו צום ברעט און לייגט זיך אוועק אין דער בריים

די מכשפה

נישט אזוי. וועסט דאָך נישט אריין אויוון...

דן

ווי אזוי זשע דען? אפשר אזוי?

ער לייגט זיך ווידער אין דער קרום

די מכשפה

אזוי אויך נישט, נאריש יונגעלע...

דן

איז אפשר גאָר אזוי?

ער לייגט זיך ווידער אנדערש אָבער אַלץ נישט ווי מען דאַרף

די מכשפה

אַי וואָסער נאריש יונגעלע! אזא קלייניקייט נישט צו פארשטיין...

דן:

אז מען האָט מיך אזעלכע זאכן קיינמאָל נישט געלע-רנט... לערן די אונז אויס, מכשפה, לייג זיך אַליין אוועק, וועלן מיר זען, וועלן מיר שוין דערנאָך וויסן אקוראט...

ער שטעלט זיך אויף

די מכשפה:

אָט אזוי דארף מען זיך לייגן...

זי לייגט זיך אויפן ברעט

איינס און צוויי...

דן

ענדיקט

און דריי!

ער גיט א צייכן דינה'ן די כאַפּן פלינק דאָס ברעט, הייבן עס

אויף, אזוי, אז די מכשפה גליטשט זיך מיט אמאָל אריין אין אויוון. זיי ביידע שיסן אויס מיט א געלעכטער:

כא, כא, כא! אָט אזוי איז גוט!..

די מכשפה

שרייט־ארויס פון אויוון

ראטעוועט מיך, קינדערלעך ליבע!

דן

שטעלט זיך מיט די הענט פאַר באָקוס

מאָרגן! פריער בראָט זיך גיט אָפּ, ווען סטו וויסן וואָס ער טעם דאָס האָט...

דינה

האָסט אונז געוואָלט פארברענען, ווער זשע אליין פארברענט!

דן און דינה

נעמען זיך ביידע בײַ די הענט און טאנצן פארן פייער זינגנדיק

ווער עס גראָבט א גרוב פאר יענעם דער פאלט אליין אריין...

דינה

און איצטער צו די קיכעלעך! איצט מעג מען דאָך שוין, הא?

דן

יאָ, איצט זענען שוין אלע קיכעלעך און לעקעכלעך אונזערע!

ער נעמט פון דער וואנט א קיכל, זעצט זיך אוועק אויף דער באנק און עסט.

דינה

נעמט אויך, זעצט זיך אוועק נעבן אים. ביידע עסן געשמאק:

אלע קיכעלעך אונזערע! אָך, וועלן מיר דאָך האָבן געגוג צו עסן אויף א גאנצע וואָך!

דן

איך מיין, אז ס'וועט קלעקן אויף א גאנצן חודש!

דינה

זאָג איך אז ס'וועט זיין גענוג אויף א גאנץ יאָר פאר

אונזביידן און אפילו פארן טאטעניו און די מאמעניו אויך!

דן

יאָ דינה׳לה! נעם, קלויב אָן פאר די מאמעניו און פארן טאטעניו וויפיל ס׳קען נאָר אריין אין דיין פארטוך!

דינה

שפרינגט אינטער פון פייד און הייבט טאקע באלד אָן רייסן פון דער וואנט די קיכלעך צו זיך אין פארטוך אריין:

אָבער דו שטיי אויך נישט ברודער! כאפ אויך וויפיל עס קען נאָר אריין אין דיינע קעשענעס און אין דיינע פּאָלעס...

דן

יאָ, יאָ! ביזט גערעכט שוועסטערל!...

ער נעמט רייסן די לעקעכלעך צו זיך אין די קעשענעס און אין די פּאָלעס אריין...

דינה

אָי וועלן זיך דער טאטעניו און די מאמעניו דערפרייען!

דן

זיי מוזן אודאי זיין גוט הונגעריק...

דינה

זיפצט אָפּ:

אָרעמער טאטעניו!...

זי זעצט זיך צוריק אויף דער באנק

דן

אָרעמע מאמעניו!...

ער זעצט זיך נעבן איר

דינה

איך האָב זיי אזוי ליב! יאָס זעגען דאָך די בעסטע טאטע-מאמע פון אלע טאטע-מאמעס אויף דער גאנצער וועלט! איך מיין, אז ס׳זענען גאָרנישט פאראן קיין בעסערע!...

דן

פארוואָס זעט מען זיי נאָך אלץ נישט? שוין גאָר שפעט... איך בין שוין אזוי מיד ווארט···יק...

דינה

(שלעפעריק)

איך בין אויך אזוי מיד, אז ס׳האָט מיך שוין אויפגע־
הערט צו הונגערן און אָנגעהויבן שלעפערן...

דן

(אויך שלעפעריק)

מיך שלעפערט נאָך מער פון דיר...

דינה

ניין מיך שלעפערט מער פון דיר...

דן

אָט שלאָף איך שוין...

דינה

ע... איך שלאָף שוין פון לאנג... פון גאָר לאנג...

דן

(זינגט שלעפעריק)

שלאָף, שלאָף, שלאָף...
דער טאטע איז געפאָרן אין דאָרף;
ער וועט ברענגען א עפּעלע,
וועט זיין געזונט דאָס קעפּעלע.—

שלאָף, שלאָף, שלאָף...
די מאמע איז געפאָרן אין דאָרף;
זי וועט ברענגען א ניסעלע,
וועט זיין געזונט דאָס פיסעלע...

שלאָף, שלאָף, שלאָף...

— — — — — — — — — — — — —

ביידע שלאָפן איין. דערווייל איז געוואָרן ווידער פינסטער ווי פריער. דאָס קיכעל־הייזל פארשווינדט אין דער פינסטערניש און אויף דעם זעלבן אָרט שטייט שוין צוריק דאָס הייזל פון האָלצהעקער.

דער האלצהעקער מיטן ווייב,

ד. ה. די קינדערס טאטע־מאמע קומען אָן פון וואלד. ער טראָגט

א פילן זאק אויף די פלייצעס און זי — א קוישל אויף די הענט בײדע זענען זיי זייער מיד. קוים האָס זיי האָבן זיך דערשלעפּט א היים.

דער טאטע

אָט זענען מיר שוין אין דער היים! דאַרף זיך דערשלעפּט...

ער וואַרפט אראָפּ דעם זאק פון די פלייצעס.

די מאמע

אָך! מער וואָלט איך שוין אפילו איין טריט נישט געקאָנט מאכן אזא לאנגן וועג!... נאָר די ליבע צו אונזערע קינדערלעך, וואָס וואַרטן אזעלכע הונגעריקע האָט מיר צוגעגעבן כח אויסצוהאלטן... ווען נישט וואָלט איך אודאי אויפ'ן וועג געפאלן א טויטע פון מידקייט.

דער טאטע

נו, שטיי זשע נישט, קום צו די קינדערלעך!

ער נעמט שלעפּן דעם זאק אין שטוב אריין:

די מאמע

אַי, וועלן זיי זיך דאָס אביסל דערפרייען, ווען זיי וועלן דערזען, וואָס מיר האָבן פאר זיי געבראַכט...

זי וויל אריינגיין אין שטוב און באמערקט די שלאָפנדיקע קינדער.

זי שרייט אויס:

זע! די קינדער דאָ!

דער טאטע

שששש! וועק זיי נישט. זאָלן זיי שוין בעסער שלאָפן...

די מאמע

ניין, זאָלן זיי בעסער עפּעס איבערבייסן. זיי וועלן נישט פערשפּעטיקן דערנאָך אויסצושלאָפן...

זי וועקט דאָס מיידל:

דינהלע!

דער טאטא

וועקט דאָס יונגעלע

בײדע צוזאמען

שטייט אויף קינדערלעך! זעט, וואָס מיר האָבן אייך געבראַכט!

דינה און דן

כאַפּן זיך אויף

מאַמעניו! טאַטעניו; זעט וואָס מיר האָבן פאַר אייך...

זיי כאַפּן זיך צו די קיכלעך און באַמערקן, אַז זיי האָבן גאָר־ניסט, — ווערן זיי דערשראָקן.

אוי! מען האָט אונז באַ׳גנבעט!

די עלטערן

ווער? וואָס?

דינה

איך האָב דאָך געהאַט אַפילו פאַרטוך מיט קיכעלעך פאַר דיר, מאַמעניו!

דן

טרויעריק

און איך האָב געהאַט פולע קעשענעס מיט לעקעכלעך פאַר דיר, טאַטעניו!

די עלטערן

פון וואַנען האָט איר דאָס געהאַט, קינדערלעך?

דינה

פון דער אַלטער מכשפה׳ס קיכל־הויז...

דן

איך האָב דאָך פאַרברענט די אַלטע מכשפה, וואָס וואוינט אונטערן וואַלד!...

דער טאַטע

וואָסער מכשפה? וואָס רעדסטו?

דינה

יאָ, יאָ! די אַלטע, שלעכטע מכשפה איז שוין מער נישטאָ!

דער טאַטע

אָבער וואָסער מכשפה? איך ווייס נישט וואָס איר רעדט...

דן

אָט די מכשפה, וואָס די מאַמעניו האָט אונז וועגן איר אַזוי פיל דערציילט, בשעת זי פלעגט אונז איינשלעפן...

ד י מ א מ ע:

אַהאַ, איך ווייס שוין...

שטיל צום האַלץ-העקער

די קינדער האָט זיך עפּעס געחלומ׳ט. זאָל עס שוין אזוי בלייבן... זאָלן זיי ווייטער מיינען, אז דער חלום איז געווען אנ׳אמת...

ד ן און ד י נ ה:

זוכן ארום-זיך טרויעריק

וואו זענען אהינגעקומען די אלע קיכעלעך און לעקעכלעך?! זיי זענען דאָך געווען אזוי זיס, אזוי געשמאק... וואו זענען זיי אהינגעקומען?!

ד י מ א מ ע:

נעמט ארויס פון איר קוישל פיל קיכלעך.

אָט זענען זיי דאָך דאָ!

ד ן און ד י נ ה:

מיט די גרעסטע פרייד.

אָט זענען זיי דאָך דאָ!

ד ן און ד י נ ה:

און מיר האָבן שוין געמיינט, אז עמיצער האָט זיי ביי אונז אוועקגע׳גנב׳ט...

ד ע ר ט א ט ע:

ניין, קינדערלעך. קיינער האָט אייך נישט בע׳גנב׳ט. דאָס האָבן מיר ביי אייך אויף א שפּאס צוגענומען ווען איר זענט זיך דאָ אַזוי איינגעשלאָפן... הע, הע, הע... נ׳ ט מער, נאָר אויף אַ שפּאס...

ד ן:

לאכט מיט.

הע, הע, הע; ביזטו, טאטעניו א שטיפער, נאָר נישט ערגער פון מיר...

ד י מ א מ ע:

כאפּט אים אויף די האנט.

מיר זאָל זיין פאַר דיין קעפּעלע, מיין ליב קינד!

זי קושט אים.

לאנג לעבן זאָלסטו מיר...

ד י נ ה :

פע, דן! אזוי רעדט מען נישט צו א טאטן!..
נישט שען...

ד ע ר ט א ט ע :

גערעכט טאָכטערל! קום, וועל איך דיר דערפאר א קוש
טון אין קעפעלע.

ער קושט זי.

לאנג לעבן זאָלט איר אונז ביידע...

פאָרהאנג פאלט.